„ Zemědělská prvovýroba ČR 2017“

(V rámci společné zemědělské politiky)

18. srpna 2017

Ing. Karel Vítek, CSc.

Obsah

„ Zemědělská prvovýroba ČR 2017“ *1*
1. Zemědělská prvovýroba v rámci společné zemědělské politiky *2*
1.1. Úvod *2*
1.2. Všechno pěkně po pořádku *2*
2. Analýza koncepce zemědělské politiky ČR *4*
2.1. Současný stav české zemědělské politiky jako východisko budoucí koncepce *5*
2.2. Komoditní analýza *18*
2.3. Komodity živočišné výroby *19*
2.4. Komodity rostlinné výroby *26*
3. Závěry a doporučení *47*
4. Seznam zkratek *53*
5. Literatura *53*

1. Zemědělská prvovýroba v rámci společné zemědělské politiky

1.1. Úvod

V návaznosti na cyklus přednášek „Revitalizace českého zemědělství“ z roku 2010 „Koncepce českého zemědělství“ z roku 2013 se budeme zabývat základními aspekty a problémy českého zemědělství v intencích SZP (společné zemědělské politiky EU) a některých otázek globálních, které tuto politiku zásadním způsobem ovlivňují.

V této publikaci pracujeme s daty a statistikami Českého statistického úřadu a Mze, SZIF a PGRLF. V návaznosti na uváděná data, vyhodnocování trendů a předpokládaných změn SZP je i příprava budoucí české zemědělské politiky v příštím období na tomto vývoji závislá. Pokusíme se na těchto základech stanovit základy koncepce a strategie rozvoje českého zemědělství a venkova po roce 2018 a dále po roce 2020.

1.2. Všechno pěkně po pořádku

Základní pojmy o koncepce a strategie. Co tedy tyto dva pojmy znamenají:

1.2.1. Koncepce

Koncepce z latinského con-ceptio, početí) může být pojetí, způsob výkladu, chápání, základní hledisko, vůdčí idea, myšlenková osnova, hlavní záměr či myšlenka. [1]

1.2.2. Strategie

Strategie z řeckého strategos, generál, stratos (vojsko, výprava) a agein (vést) je dlouhodobý plán činností zaměřený na dosažení nějakého cíle. Strategie se vyskytuje v mnoha odvětvích, například: Strategie politologie a vojenství, Stratég byl významný post v starověkém Řecku, v biologii mluvíme o Životní strategii organismů, v ekonomice je to Obchodní strategie, hospodářská strategie.

Strategický plán rozvoje – je souborem dokumentů územního celku vyjadřující předpokládaný vývoj daného celku v dlouhodobějším časovém horizontu. [1]

1.2.3. Koncepce SZP 2014 – 2020

Plán byl přijat v listopadu 2014 a představoval první velkou iniciativu Junckerovy Komise. Pro jeho naplnění bylo vybráno deset základních koncepčních priorit pro roky 2015 – 2019:

- Pracovní místa, hospodářský růst a investice
  Stimulace investic za účelem vytváření pracovních míst
- Jednotný elektronický trh (Digital single market)
  Odstranění překážek k vytvoření příležitostí na internetu
- Energetická unie a opatření v oblasti změny klimatu
  Lépe zabezpečené a udržitelnější dodávky energie za příznivější ceny
- Vnitřní trh
  Vnitřní trh, který je spravedlivější a má větší dosah
- Hlubší a spravedlivější hospodářská a měnová unie
  Skloubení stability se spravedlností a demokratickou odpovědností
- Vyvážená obchodní dohoda mezi EU a USA
  Dohoda o volném obchodu, kterou nebudou dotčeny vysoké standardy EU
- Spravedlnost a základní práva
  Prosazování právního státu a propojení evropských systémů soudnictví
- Migrace
  Příprava evropského programu pro migraci
- Silnější celosvětový aktér
  Sdílení nástrojů evropské vnější činnosti
- Demokratická změna
  Demokratičtější EU

1.2.3.1. Generální ředitelství AGRI (DG AGRI) pod vedením Phila Hogana se zaměřilo na následujících pět politických priorit

Z 10 politických priorit Evropské komise přispívá DG AGRI k těmto prioritám:

- Pracovní místa, hospodářský růst a investice
- Jednotný digitální trh
- Energetická unie a oblast klimatu
- Volný obchod mezi EU a USA
- Vnitřní trh

1.2.4. Hlavní cíle:

- pomáhat zemědělcům produkovat dostatečné množství bezpečných potravin za současného dodržení evropských norem týkajících se udržitelnosti a předpisů týkajících se životního prostředí, dobrých životních podmínek zvířat, sledovatelnosti atd.
- podporovat zemědělské podniky, aby snáze stabilizovaly své příjmy tváří v tvář méně předvídatelným podmínkám produkce
- usnadnit investice do trvale udržitelného, moderního zemědělství
- udržovat životaschopnost venkova pomocí diverzifikace hospodářství
- vytvářet a udržet pracovní místa v celém potravinovém řetězci

2. Analýza koncepce zemědělské politiky ČR

Zřejmě nemá smysl vracet se do historie před rok 1989, ale jistě stojí za zmínku, že koncepce zemědělství byla v té době vytvářena velice kvalifikovaně, s hlavním cílem – zajistit soběstačnost ve výrobě potravin. ČSSR bylo významným exportérem kvalitních potravin do řady zemí světa. Bylo leaderem ve vývozu bílého cukru, byli jsme významnými exportéry sladovnického ječmene a sladu. Vyváželi jsme významné množství produkce našeho vysoce kvalitního chmele, sušeného mléka atd.

Naše vnitřní zemědělská politika se opírala o poznatky vědy a výzkumu, náš systém AZP nám závidí svět dodnes. Logistické a zpracovatelské problémy spojené s přepravou a zpracováním zemědělských komodit byly racionálně vyřešeny tak, že každý okres vytvářel základní výrobní, ale také spotřební jednotku v základních potravinách, přepravní vzdálenosti byly do 30 km a svozové vzdálenosti např. u mléka byly ještě kratší a cesta od výrobce přes zpracování ke spotřebiteli byla velmi krátká.

Každá komodita, každý potravinářský výrobek měl svoji státní nebo oborovou normu a její porušení bylo vážným, někdy až trestným činem.

Vědeckovýzkumná základna byla schopna zajistit výzkum jak základní, tak aplikační. Jenom v ČSAZ bylo soustředěno více jak 3 700 vědeckých pracovníků. Genetika a šlechtění rostlin a zvířat byla na světové úrovni a výsledky našich chovů i nových odrůd byly vysoce oceňovány – např. sladovnické ječmeny diamantové řady.

Po roce 1989 došlo k absolutnímu přerušení kontinuity této koncepce a strategie soběstačnosti a v rámci politických šarvátek, bezvládí a snah o uchopení moci došlo k bezprecedentnímu procesu restitucí a privatizace, které vyvrcholilo zákonem o vrácení majetku církvím v letošním roce. Zakládání malých rodinných farem bylo anachronizmem, který nepřineslo nic ani zemědělství, ani dotyčným restituentům. Z výsledků zemědělské politiky EU pro dokumentaci stačí tato dvě čísla, v roce 2003 bylo 26 590 v ČR malých farem do 5 ha a v roce 2010 již pouze 3 530. Výsledky tehdejší bezkoncepčnosti a politické servilnosti sklízíme ve formě ztrát dodnes. Ještě větší ztráty byly však způsobeny cílevědomým prodejem nebo rozkrádáním věcného i duševního vlastnictví, ochranných známek, technologií a technik viz kolagenní jedlá střívka – dříve Cutisin, dnes skotská skupina Devro. Vrcholem této bezkoncepční servilní politiky bylo předání cukerní kvóty cukrovarům, jejich následný prodej firmě Eastern Sugar, která vrátila tuto kvótu do Bruselu a obdržela za ni 1,2 mld. EUR a následně částečně kompenzovala zemědělské podniky. Tento proces skončil dokonce opět bezprecedentním aktem zbouráním nejmodernějšího cukrovaru v Hrochově Týnci a uzavřením více než 50 cukrovarů po celé ČR. Dovolím si jenom na okraj přidat jednu osobní zkušenost. V roce 1989 náš podnik, tehdejší Státní statek Dobříš navštívila delegace bavorských sedláků. Po předvedení našich provozů VKK 700 ks dojnic, míchárnu krmiv, odchovnu mladého skotu 2 500 atd. nás návštěvníci, kterých tenkrát přijelo přes 50, přesvědčovali o tom, jak nám závidí naši moderní zemědělskou výrobu, sdělovali nám, jaký mají strach z našeho přistoupení do EU a z naší konkurenceschopnosti. Je ironií, že státní statek byl zlikvidován ze zákona a bavorští sedláci bez strachu přežívají spokojeně dodnes. Stručně to lze vyjádřit jako „hodně drahá svoboda“.

2.1. Současný stav české zemědělské politiky jako východisko budoucí koncepce

O stavu našeho zemědělství v posledním období vypovídají zejména tři zásadní publikace vydané Ministerstvem zemědělství ČR a to VIZE 2010, kterou nechal zpracovat tehdejší ministr zemědělství Jakub Šebesta, která byla publikována 27. 5. 2010 a Strategie pro růst zpracovaná týmem pod vedením Ing. Martina Hlaváčka, která byla zveřejněna 12. 12. 2012 a konečně publikace „*Strategie resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030*“vydaný Mze ČR pod vedením ministra Mariana Jurečky a schválená vládou 2. května 2016. Kromě toho o stavu českého zemědělství vypovídají tzv. Zelené zprávy Mze ČR, situační a výhledové zprávy Mze a komoditní analýzy SZIF.

VIZE 2010 byla a je velmi kvalitní analýzou změn, kterou prošlo české zemědělství od roku 1989. Proto můžeme analýzy z této práce pokládat za směrodatné. Strategie růstu je ovšem jak ve své analytické části, tak ve svých závěrech zavádějící a tendenční.

Dovolím si uvést jeden příklad. Strategie pro růst uvádí, že ČR je soběstačná ve výrobě hovězího masa a to od roků 2001-2003 až do roku 2016. Míra soběstačnosti se pohybuje v jednotlivých letech od 111 % do 121 %, viz graf č. 2. Abychom problému lépe porozuměli, musíme se tedy podrobněji podívat, co se stalo s touto komoditou za uplynulých 26 let, abychom zjistili skutečný stav věci.

Výroba hovězího masa se v ČR za sledované období snížila z 525 tis. tun živé hmotnosti v roce 1989, až na 173 tis. tun živé hmotnosti v roce 2016.(viz graf č. 1)

Spotřeba hovězího masa výrazně za sledované období poklesla a to z více jak 30 kg/osobu/rok v roce 1989 až na 7,9 kg/osobu/rok v roce 2014 a proto může Mze vykázat i při poklesu výroby o více jak 63% viz graf č. 3., že je ČR soběstačná v této komoditě.

Co způsobilo tento významný pokles spotřeby? Za stejné období se zvýšila průměrná cena hovězího předního s kostí ze 17,- Kč/kg v roce 1989 až na 104,-Kč/kg v roce 2012 viz graf č. 4. U hovězího masa bez kosti cena v roce 1989 činila 46,-Kč/kg ale v roce 2016 již 205,-Kč/kg viz graf č. 5. Cena pro konečného zákazníka je v současné době (srpen 2017) 282,-Kč/kg.

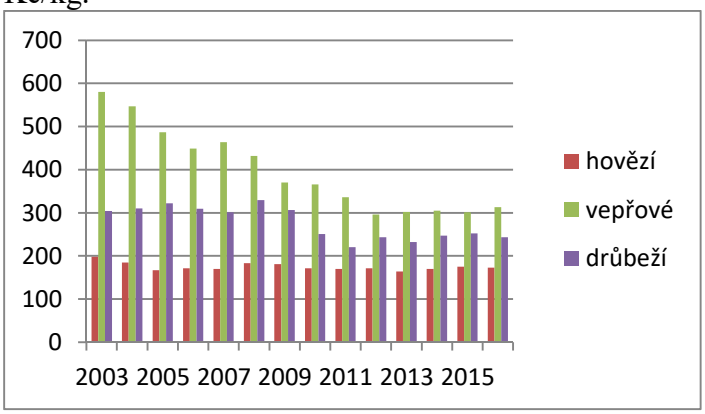

Graf č. 1 Výroba masa v ČR[5]

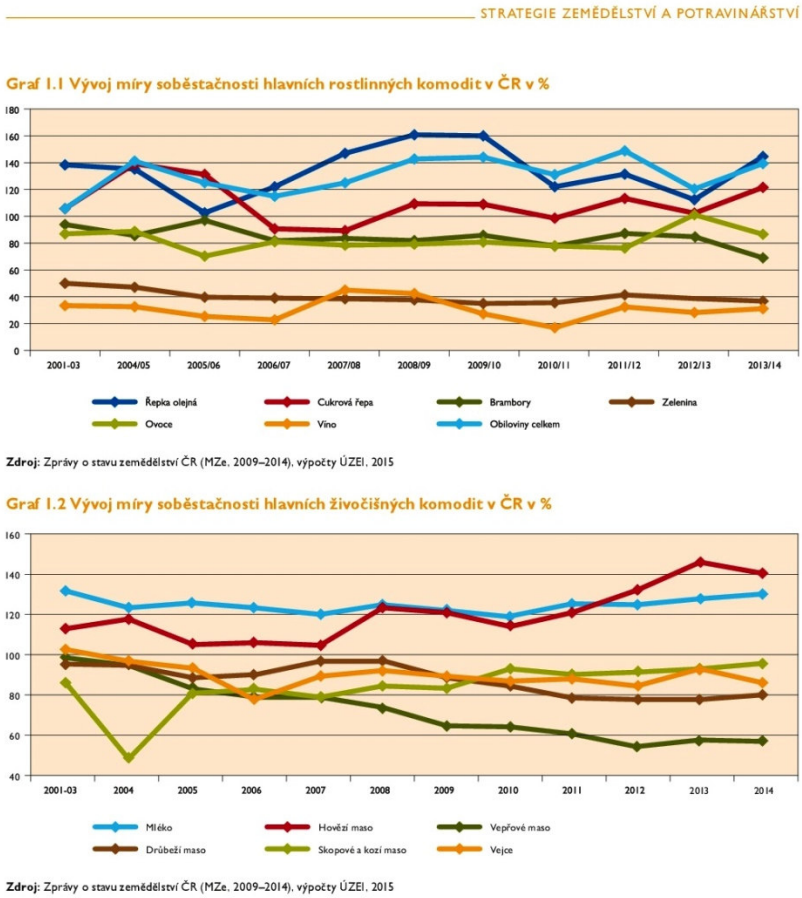

Graf č. 2Míra soběstačnosti jednotlivých komodit 2003 -2014[4]

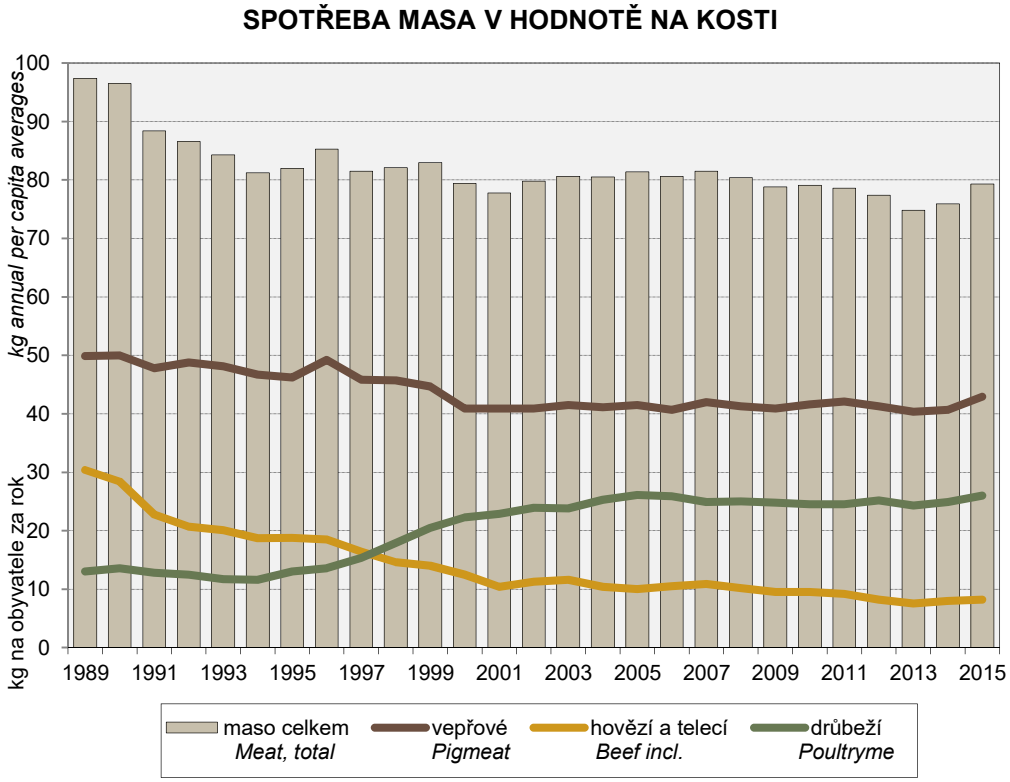

Graf č. 3 Spotřeba masa na obyvatele za rok od roku 1989 do roku 2011[5]

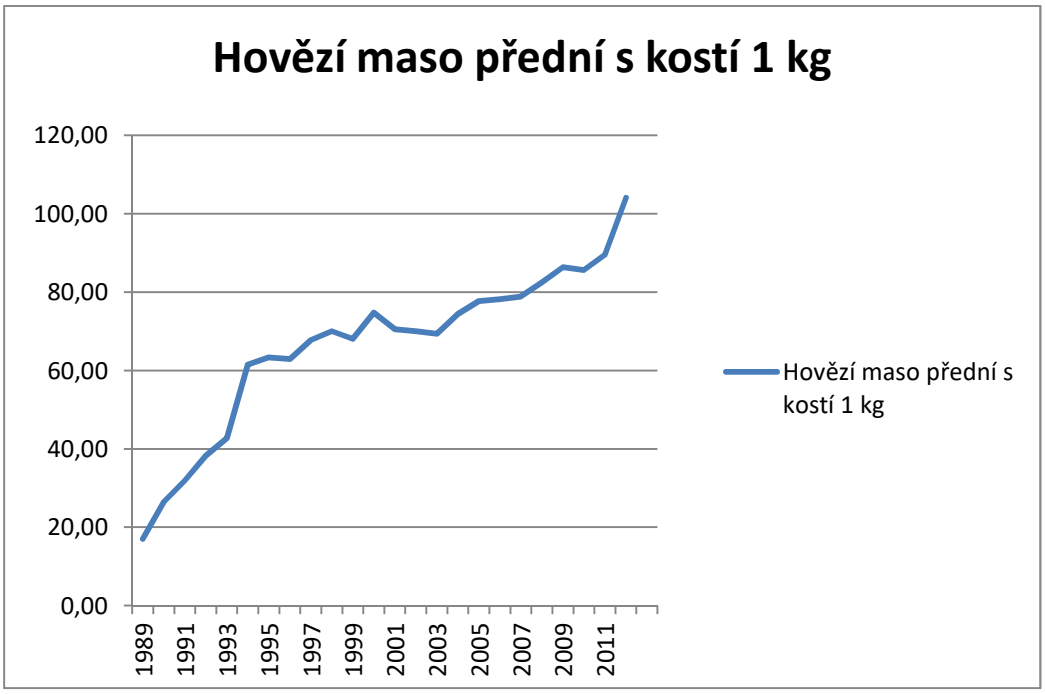

Graf č. 4 Růst ceny hovězího masa předního na obyvatele za rok od roku 1989 do roku 2012[5]

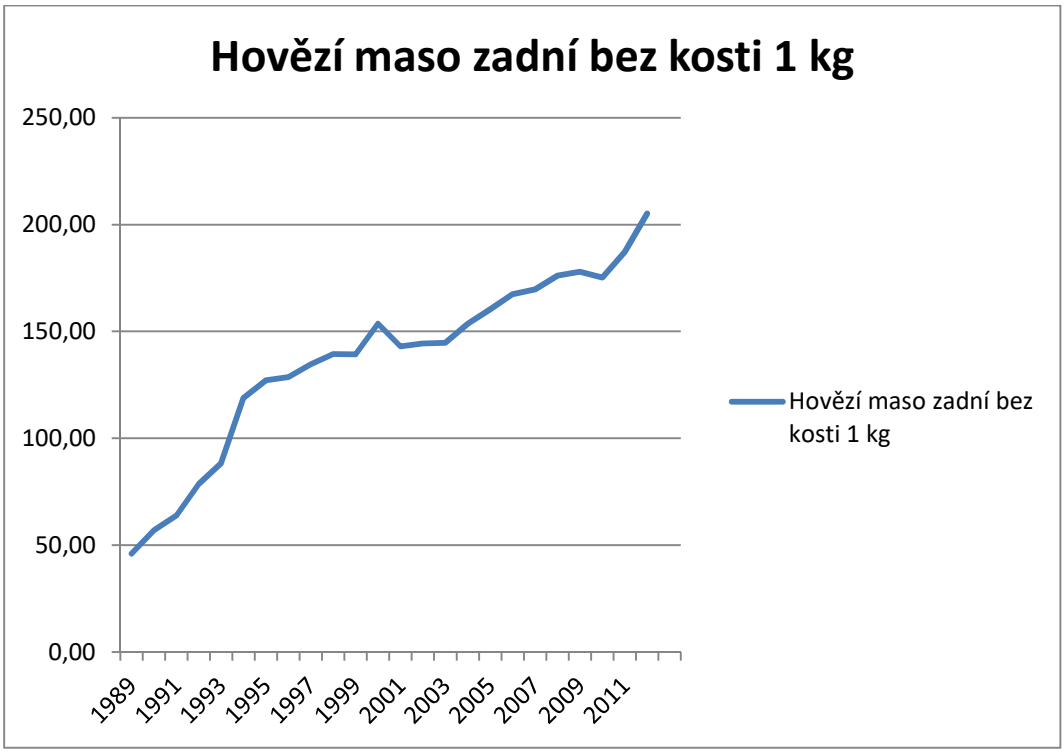

Graf č. 5 Růst ceny hovězího masa zadního na obyvatele za rok od roku 1989 do roku 2012[5]

Za uvedené období tedy cena hovězího předního s kostí stoupla o 612 % a cena hovězího zadního bez kosti o 446 %. Je tedy zcela zřejmé co se stalo – čeští spotřebitelé si nemohou dovolit kupovat drahé hovězí maso, kupují jej pouze čtvrtinu objemu oproti roku 1989, tento

výpadek nahradili levným drůbežím masem a MZe ve své strategii uvádí, že jsme v hovězím mase soběstační.
Kdo je touto strategií zakrývání skutečného stavu nejvíce postižen, je zřejmé – český občan. Tímto stavem zejména trpí ty nejzranitelnější vrstvy obyvatel, rodiny s malými dětmi, kde je kvalitní hovězí maso dieteticky velmi důležité pro výživu dětí a důchodci. Bohužel podobnou analýzu můžeme provést i s druhou komoditou živočišného původu, ve které MZe vykazuje soběstačnost a tou je mléko.

Výroba mléka poklesla ze 4 892 mil. l v roce 1989 na 2 984 mil. l v roce 2016. Spotřeba mléka od roku 1989 klesla z 91,6 l/obyvatele/rok na 56 l/ obyvatele/rok. Cena mléka za stejné období však stoupla z 8,71 Kč/l na 18,32 Kč/l v roce 2012 tzn., že cena stoupla o 210 % a v porovnání s rokem 2005 dokonce o 24,6%. Takže i u této komodity můžeme udělat podobné závěry, jako u hovězího masa i se stejnými dopady. I přesto, že mléčné výrobky celkem ve spotřebě obyvatel klesly za stejné období pouze o 6,1 %, spotřeba se posunuje k méně kvalitním a levnějším výrobkům. Stručně tento stav můžeme vyjádřit tak, že to co bylo za totality standardem, je dnes luxusem. Růst cen zemědělských komodit zemědělských výrobců od roku 2010 po revizi ČSÚ činí u komodit rostlinných 126,4% a růst komodit živočišné produkce pouze 111,1% a to za šest let.

2.1.1. Výroba potravin a surovin pro jejich výrobu v ČR

Ukazatel	měřící jednotka	1989	1990	2000	2005	2009	2010	2011	2015
Hrubá zemědělská produkce na 1 ha zemědělské půdy	Kčs/Kč, stálé ceny r. 1989	25 564	25 040	17 348	17 259	17 367	23 131	25 146	25 092
Produkce zemědělského odvětví SZÚ[1)]	mil. Kč, stálé ceny r. 2000	.	.	101188	107853	106098	97 938	106344	105688
Výroba mléka	mil. litrů	4 892	4 802	2 708	2 739	2 708	2 612	2 664	2 946
Průměrná roční dojivost krávy	litry	3 982	3 949	5 255	6 254	6 870	6 904	7 128	8001
Výroba masa	tis. t ž. hm	1 487	1 465	1 084	976	857	788	726	728
Osevní plochy obilovin	tis. ha	1 670	1 652	1 648	1 593	1 528	1 460	1 468	1 403
Osevní plochy brambor	tis. ha	115	110	69	36	29	27	26	23
Osevní plochy cukrovky technické	tis. ha	127	119	62	66	52	56	58	58
Osevní plochy řepky [2)]	tis. ha	102	105	325	267	355	369	373	393
Osevní plochy pícnin na orné půdě	tis. ha	1 079	1 100	725	492	397	406	423	458
Trvalé travní porosty (včetně pastvin) [3)]	tis. ha	828	833	961	974	983	986	989	1 001
Osevní plochy a ttp celkem	tis. ha	3 922	3 919	3 790	3 428	3 344	3 304	3 339	3 359
Stav hospodářských zvířat -skot[4)]	tis. kusů	3 481	3 506	1 574	1 397	1 363	1 349	1 344	1 407
Stav hospodářských zvířat -prasata[4)]	tis. kusů	4 686	4 790	3 688	2 877	1 971	1 909	1 749	1 559
Průmyslová hnojiva - spotřeba čistých živin na 1 ha zemědělské půdy[5)]	kg	233,7	217,9	88,4	97,0	98,0	99,8	108,1	130,7

Tabulka 1 Vybrané ukazatele zemědělství v České republice [5] upraveno autorem

Snižování rozměru zemědělství ČR nejlépe dokumentují čísla uvedená v Tabulce 1. Dramatický pokles osevní plochy o 563 tis. ha, celkové snížení výměry zemědělské půdy o 830 tis. ha, snížení pěstitelské plochy brambor na 21 %, plochy cukrovky na polovinu, snížení stavu hospodářských zvířat u skotu o 40,4 % a u prasat o 33,2 % jsou alarmující. I přes výrazný nárůst užitkovosti krav po snížení kusů znamená propad v produkci mléka 40 %. Jediná oblast produkce, kde je situace stabilní je výroba obilovin a podstatný nárůst ve výrobě zaznamenaly olejniny a zejména řepka. Podíl zemědělství na celkovém HDP stále klesá z původních 3 % v roce 2000 na dnešní 1,8% a rozměr českého zemědělství se skutečně

výrazně snižuje, obor jako takový ztrácí dále svoji výrobní, hospodářskou i společenskou váhu.

2.1.2. Český venkov a přírodní zdroje

Zemědělství je základní produktivní činností obyvatel venkova. Po rozpadu socialistických zemědělských podniků a ztrátě pracovních příležitostí na venkově, viz graf č. 6, došlo k rapidnímu odchodu zejména mladých lidí z venkova do měst. Vylidňování venkova není v ČR tak patrné, jako v některých jiných evropských zemích, neboť řada lidí v pracovním věku dojíždí za prací do měst, dochází však ke stárnutí venkova a ke snížení kvality života na venkově. Stav infrastruktury na venkově se výrazně zhoršil a dopravní obslužnost se pro venkovské obyvatelstvo snížila. Postupně a mimo jiné díky evropským i národním dotacím se začíná alespoň částečně život na venkově obnovovat a evropské dotace zejména určené k diverzifikaci činnosti a k rozvoji venkova, pomáhají k vytváření nových pracovních míst. Na rozdíl od období těsně po roce 1989, kdy docházelo k tomu, že řada zemědělských ploch nebyla obdělána, musíme dnes s uspokojením konstatovat, že téměř veškerá půda je obdělána, kromě ploch nechaných záměrně úhorem a v České republice je hlad po zemědělské půdě.

Graf č. 6 Ztráta zemědělské půdy v zemědělství po roce 1990[5]

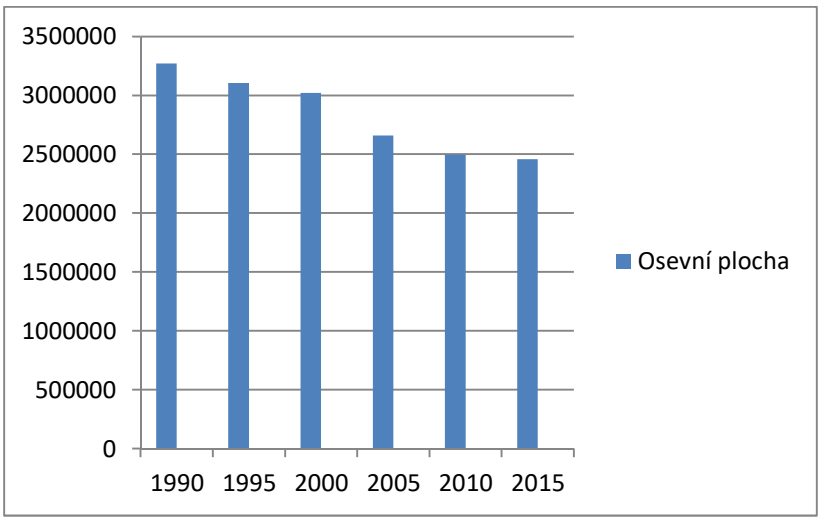

Graf č. 7 Snížení osevní plochy od roku 1990[5]

Jak názorně dokumentují grafy č. 6 a č. 7 velmi výrazně ubylo zemědělské půdy a to až na 4 212 tis. ha, osevní plochy se však snížily na pouhých 3 359 tis. ha v roce 2016. To tedy znamená, že na jednoho obyvatele ČR připadá již pouze 0,402 ha zemědělské půdy a 0,319 ha osevní plochy v roce 2016. Dochází denně k záborům zemědělské půdy bez náhrady i přes zákonné normy, které zemědělskou půdu chrání, které však nejsou dodržovány. I na nejkvalitnějších půdách v ČR byly postaveny průmyslové podniky např. automobilky, viz TPCA v Ovčárech u Kolína, Hyundai u Nošovic, vznikla spousta průmyslových zón a logistických center, nových sídlištních center a satelitních obytných zón u velkých měst. Tato krátkozraká politika nás přivedla na hranici 0,4 ha zemědělské půdy na jednoho obyvatele. Přitom opuštěné průmyslové závody a browningy, kterých je stále okolo 1 800 jen po zemědělských podnicích, jsou dále nevyužity. Zodpovědné samosprávy a vlády ČR ustupovaly pod nátlakem různých lobbystických skupin a developerů. Ochrana zemědělské půdy v jejím absolutním rozměru je velkou výzvou a velikým závazkem všech vlád a samospráv měst a obcí. V budoucnosti stačí velice jednoduché opatření, které v ČR dříve velmi dobře fungovalo. Kdo chce zastavět zemědělskou půdu, musí ve stejné kvalitě stejnou výměru jinde zemědělskému půdnímu fondu vrátit, to se samozřejmě týká i liniových staveb typu železnice a dálnice.

2.1.3. Český venkov, zemědělství a tvorba pracovních míst

Jak bylo uvedeno výše, bezprostředně po roce 1989 došlo k přechodu na tržní hospodářství, k racionalizaci výroby, k opouštění neproduktivních činností, ke zjednodušení výrobní struktury, k někdy až drastickému snižování počtu pracovníků na jednotlivých pracovištích na úkor bezpečnosti práce a ochrany zdraví pracovníků, byly najímány zahraniční pracovní síly zejména z Polska, Ukrajiny, Moldávie, Mongolska atd. Docházelo k najímání pracovních sil a k práci na černo, bez odvodů na sociální a zdravotní pojištění a tak vlastně vznikala nová otrocká práce. V řadě oblastí výroby, zejména v živočišné výrobě, nechtějí mladí lidé pracovat a raději zůstávají závislí na příspěvcích na nezaměstnanost, než aby pracovali v deklasovaném zemědělství. To platí hlavně v živočišné výrobě. Práce se stala skutečně z pohledu liberálního kapitalismu nejhloupějším způsobem získávání prostředků na život a v zemědělství zvlášť. Dnešní konzumní společnost ukazuje mladým lidem, že pracovat, vyrábět cokoliv je pod úroveň člověka, že pracovat není potřeba. Tato společnost zapomněla, že jediným místem tvorby nových materiálních hodnot je výroba. Žádný obchodník, žádný bankéř nevytváří nové hodnoty, ti pouze vzniklé hodnoty směňují. Výroba není samozřejmostí. Přestože z výroby všichni žijí, vytváří se virtuální realita a dogma, že výroba není problém, že se produkty odkudkoliv dovezou. V těchto úvahách však chybí zásadní odpověď, odkud se potraviny dovezou, když budou chybět všude a kde lidé vezmou prostředky na nákup základních životních potřeb. To si uvědomují i představitelé EU.

Řada obcí a měst zachraňovala svoji špatnou ekonomickou situaci prodejem svého majetku v ČR? Městům a obcím nepatří zdroje pitné vody, neovládají nakládání s odpady, nevládnou ve svém území plnoprávně. Zahraniční majitelé nemají zájem na zkvalitňování těchto základních služeb. Kdo přebírá odpovědnost za takto zadlužená města a obce a kdo tyto dluhy zaplatí? I v tomto případě je odpověď zřejmá – daňový poplatník, občan ČR. Profitovat z této situace bude vždy zahraniční nabyvatel. Nevlastníme svůj trh s potravinami, ani jeden obchodní řetězec není český.

Jak dramatické bylo snižování počtu pracovních příležitostí na venkově, ukazuje graf č. 8, kdy během 26 let klesl počet pracovníků v zemědělství z 513,5 tis. pracovníků v roce 1990 až na 100,6 tis. pracovníků v roce 2015. A počty lidí zaměstnaných v zemědělství každoročně

klesají, v loňském roce již bylo v zemědělství zaměstnáno pouze 96 tis. pracovníků a celkem včetně podnikatelů, rodinných farem atd. bylo v zemědělství 147,5 tis. ekonomicky aktivních osob. Jestliže v EU pracuje na jednoho obyvatele 0,028 zemědělce, v ČR je to dnes již pouze 0,014 zemědělce, tedy polovina evropského průměru.

Věková kategorie	Podíl %
15 až 29 let	11,2
30 až 44 let	35,6
45 až 59 let	42,3
60 a více let	10,9
Celkem	100,0

Tabulka 2 Struktura pracovníků v zemědělství v České republice roce 2015[6]

Rozdíl ve věkové struktuře mezi kategoriemi do 44 let a 45 a více let činí více jak 6 %. To je varovný signál pro zemědělskou politiku v České republice, neboť již dnes chybí dvě generace pracovníků středoškolsky vzdělaných a vyučených v oboru a jedna vysokoškolsky vzdělaných.

2.1.4. Zemědělci v ČR, SZP a péče o přírodu a krajinu

Jak potvrzují vykopávky na českém území a na území Prahy již před 10 500 lety se v těchto oblastech pohybovali naši předci, kteří se zabývali lovem a také zemědělstvím. Čeští zemědělci jsou vázáni po přistoupení České republiky do EU nařízeními a směrnicemi EU jak v oblasti Cross – compliance (PPH – 3 oblasti, 7 témat a 94 kontrolovaných požadavků), neboli „povinné požadavky na hospodaření“ tak v oblasti DZES – dobrý zemědělský a environmenální stav (3 témata a 12 kontrolovaných požadavků).

2.1.4.1. PPH

2.1.4.1.1. Oblast ochrany životního prostředí

TÉMA: VODA
PPH 1: Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů
TÉMA: BIOLOGICKÁ ROZMANITOST
PPH 2: Ochrana volně žijících ptáků 2
PPH 3: Ochrana přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

2.1.4.1.2. Oblast veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin

TÉMA: BEZPEČNOST POTRAVIN
PPH 4: Zásady a požadavky potravinového práva
PPH 5: Zákaz používání některých látek s hormonálním a tyreostatickým účinkem a beta-sympatomimetik v chovech zvířat

2.1.4.1.3. Oblast dobrých životních podmínek zvířat

TÉMA: IDENTIFIKACE A EVIDENCE ZVÍŘAT
PPH 6: Identifikace a evidování prasat
PPH 7: Identifikace a evidování skotu
PPH 8: Identifikace a evidování ovcí a koz

TÉMA: NÁKAZY ZVÍŘAT
PPH 9: Pravidla pro prevenci, tlumení a eradikaci některých přenosných spongiformních encefalopatií (TSE)

TÉMA: PŘÍPRAVKY NA OCHRANU ROSTLIN
PPH 10: Uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh

TÉMA: DOBRÉ ŽIVOTNÍ PODMÍNKY ZVÍŘAT
PPH 11: Minimální požadavky pro ochranu telat
PPH 12: Minimální požadavky pro ochranu prasat
PPH 13: Požadavky na ochranu zvířat chovaných pro hospodářské účely

2.1.4.2. DZES

Podmínky pro splnění dobrého zemědělského a environmentálního stavu hospodaření upravuje Nařízení vlády č. 48/2017 Sb., podle aktů a standardů EU pro české podmínky. Jsou zde stanoveny i požadavky, které evropská legislativa nenařizuje. V příloze tohoto nařízení jsou detailně uvedeny požadavky, způsoby hodnocení a sankce za porušení pro poskytování některých zemědělských podpor, s účinností od 1. 3. 2017.

TÉMA: Voda
TÉMA: Půda a zásoby uhlíku
TÉMA: Krajina, minimální úroveň péče

2.1.4.3. Agroenvironmentální podpory

V roce 2017 vstoupily v platnost následující novely: NV 18/2017 Sb., novelizující NV 76/2015 Sb. (EZ), NV 47/2017 Sb., novelizující NV 75/2015 Sb. (AEKO). Oblasti AEKO jsou podpořeny těmito opatřeními: LFA, NATURA 2000, AEKO a EZ.

Zemědělci nikdy nebyli škůdci ve své krajině, ve které hospodaří. Vždycky si byli vědomi, že půda, krajina a jejich hospodaření jsou velmi úzce spjaty. Pouze některé, velkovýrobní postupy, technika a agrotechnika vyžadovaly scelování pozemků, rušení mezí a krajinných prvků, odvodňování a meliorace a na druhou stranu závlahy. Některé politiky necitlivě prováděné v 60. a 70. letech, kdy vedoucí podniků byli odměňováni za stupeň zornění atd., měly ve svém konečném důsledku negativní efekty např. v růstu eroze půdy. Pokud však

měříme objektivním metrem, je skutečně daleko škodlivější absolutní ubývání zemědělské půdy, likvidace velkoplošných závlah a meliorací, než scelování pozemků a likvidace prvků v krajině. To konečně lze napravit a již se tak děje.

Česká kulturní krajina poskytuje útočiště pro pestrou a rozmanitou faunu a flóru. Tato biodiverzita je rozhodující pro udržitelný rozvoj krajiny, je však také rozhodující pro trvale udržitelné zemědělství. Čeští zemědělci údržbou krajiny pod drobnohledem kontrol dodávají veřejné statky, z nichž nejdůležitější je řádná péče o půdu, krajinu a biologickou rozmanitost a jejich zachování. Od našeho přistoupení do EU odměňuje společenství i české zemědělce za tuto službu pro společnost jako celek, poskytuje jim významnou podporu příjmů za omezení možností obdělávání a údržbu těchto významných veřejných statků.

2.1.5. Životní prostředí a změna klimatu v České republice

Naše zemědělství trpí stejně jako zemědělství ostatních zemí EU změnou klimatu. Mohu jenom stručně připomenout z posledního období rok 1994 ve východních Čechách vyplavení obcí Kounov, Olešnice v Orlických horách, povodně v roce 2002, 2010, 2013, extrémní sucha v roce 2003, 2015 a letos na jaře. Časté jsou intenzivní lokální bouřky spojené s intenzivním krupobitím a s likvidací úrody, likvidací budov liniových staveb atd. viz poslední meteorologické události v ČR např. vichřice na Olomoucku, bouře v Bohuslavicích 11. 8. 2017. Mráz v pozdních jarních měsících, který v roce 2016 i letos zničil a významně snížil úrodu ovoce. S těmito extrémy se musí vyrovnat i čeští zemědělci. Musí používat agrotechniku, odolné odrůdy a systémy hospodaření, aby se vyrovnali s dopady měnícího se klimatu.

Zemědělci v České republice před rokem 1989 až na výjimky, nebyli bytostně spojeni s vlastnictvím půdy a dalšími přírodními zdroji. Uplynulých dvacet let jednoznačně ukazuje na jiný přístup zemědělce vlastníka půdy a zemědělce nájemce na pronajaté půdě. Přístup vlastníka ke zdrojům, k půdě, k vodě, ke krajině je jiný a vlastníci si daleko silněji uvědomují svoji nutnost a povinnost postarat se o přírodní zdroje pro budoucí generace. Většina zemědělců si uvědomuje nutnost stát se vlastníky půdy, na které hospodaří, půdu nakupují a posilují svůj vztah k ní.

Cena půdy v jednotlivých státech EU je velmi rozdílná. Např. v roce 2009 v ČR činila cena 2 375,- EUR/ha, v Polsku 2 700,-EUR/ha, ve Švédsku 4 180,-EUR/ha, v Německu byla cena v tomto roce 9 000,-EUR/ha a v Holandsku dokonce 40 916,-EUR/ha. V roce 2016 vykázalo Chorvatsko, jako nově přistoupivší země do EU cenu za hektar zemědělské půdy 4 935 EUR, což bylo ve zprávě hodnoceno jako velmi vysoká cena půdy. Z této informace je zřejmé, jak byla cena půdy v ČR, před vstupem do EU významně podhodnocena! Ve statistice se dočteme, že v zemědělství působí od roku 201 1 472 zahraničních společností na české půdě.

EU poskytuje i našim zemědělcům dotace, aby pracovali udržitelným způsobem šetrným k životnímu prostředí. Dvojí výzva: produkovat potraviny a zároveň chránit přírodu a zachovávat biologickou rozmanitost platí beze zbytku i u nás a proto rovněž platí, že udržitelné zemědělství, které obezřetně využívá přírodní zdroje, má zásadní význam pro produkci našich potravin a kvalitu našeho života – dnes, zítra a pro budoucí generace.

2.1.6. Stručná historie zemědělské politiky České republiky

Česká zemědělská politika v průběhu let:

1918 – 1948 vznik republiky, 1. a 2. pozemková reforma, vznik prvních hospodářských družstev, vznik společných podniků – skladů, pivovarů, sladoven, cukrovarů, lihovarů, vznik Československého cukrovarnického spolku.

1948 – Období kolektivizace, zabírání soukromého majetku sedláků ale také kolaborantů a zrádců, šlechty a církví. Vytváření zemědělských družstev 1. typu. Zejména zpočátku byla velmi nízká jednotka a až v 60. letech u dobře hospodařících družstev překročila 1,- Kč.

1960 – 1989 – Období konsolidace socialistického zemědělství, slučování družstev do 2. typu, vytváření velkých hospodářských celků. V místech, kde se nedařilo založit a udržet zemědělská družstva, byly vytvořeny státní statky. Zemědělská družstva byla pod politickým tlakem nucena ke slučování až do vytvoření celků o výměře 2 500 – 4 500 ha. Státní statky byly většinou větší a dosahovaly 3 000 – 20 000 ha, zajišťovali cílevědomé hospodaření v krajině, která byla většinou méně produktivní.

1990-1995 – zrušení státní statků ze zákona. Vrácení majetku oprávněným osobám podle zák. 229/91 Sb. Privatizace majetku státních statků, proces transformace fungujících družstev. Zakládání soukromých farem na vráceném majetku.

1995 – 2010 – postupná konsolidace soukromých farem, které často provázely krachy celé řady nekonkurenceschopných farem a podniků, stabilizace družstev po transformaci, nebo jejich definitivní rozpad a vznik soukromých firem typu s.r.o., a.s. nebo družstev nového typu. Od roku 2004 postupně i čeští zemědělci jsou příjemci dotací EU a dochází postupně ke stabilizaci podnikání v zemědělství, mimo jiné díky Společné zemědělské politice EU.

2.1.7. Restituce

Podle zelené zprávy MZe za rok 2011 a 2016 bylo v rámci správních řízení do 31. 12. 2011 rozhodnuto celkem o 1 776 801,85 ha zemědělské a lesní půdy. Z toho bylo skutečně vydáno 1 335 836,34 ha, nevydáno s nárokem na náhradu prostřednictvím PF ČR bylo 133 031,79 ha. Z důvodů nenaplnění zákonných podmínek pozemkové úřady rozhodly o nevydání 307 934,23 ha. Státní pozemkový úřad k 8. 8. 2017 vykázal z celkového počtu 35 895 pozemků, vydaných, nebo schválených k vydání 35 231 o celkové výměře 25 171 ha.

	Rok 2010		Rok 2011	
	počet případů	%	počet případů	%
Uplatněné nároky	228 435	100,0	219 505	100,0
Ukončené nebo téměř ukončené restituční případy	227 834	99,7	219 025	99,8
Vydaná správní rozhodnutí	450 669	100,0	438 991	100,0
z toho - rozhodnutí v právní moci	437 972	97,2	429 694	97,9

Tabulka 3 Vyřizování restitucí v rezortu zemědělství k 31. 12. 2011[6]

2.1.8. Česká republika, zemědělci a generační obměna

Také čeští zemědělci jsou ve venkovských oblastech nejdůležitějším ekonomickým subjektem, který si nemůžeme dovolit ztratit. Absolutní snížení počtu pracovníků a stárnoucí

věková struktura viz Tabulka 2, dokumentují kritický stav v oboru a nutnost vytvoření koncepce a strategie k nápravě současného stavu.

Graf č. 8 Snížení počtu pracovníků v zemědělství od roku 1990[5]

2.1.9. SZP a důchodová situace zemědělců

Relativní porovnání příjmů ze zemědělství ve srovnání s příjmy v ostatních odvětvích

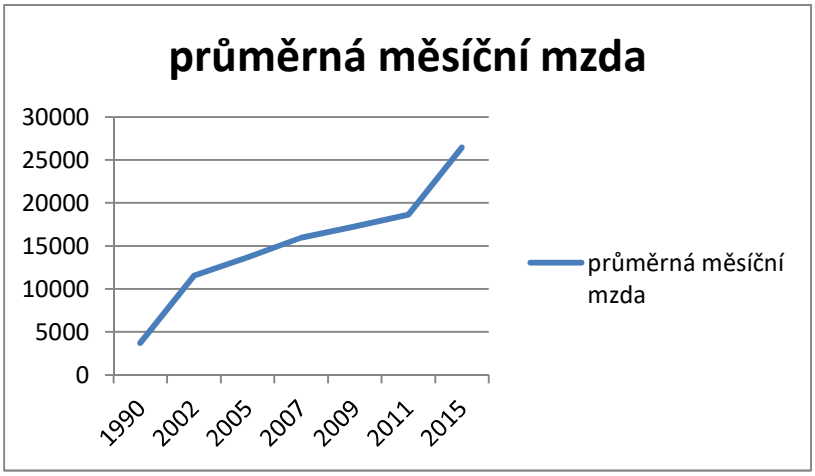

Graf č. 9 Růst mezd v zemědělství od roku 1990[5]

národního hospodářství dokumentuje graf č. 9. Proti průměrné mzdě v České republice je v zemědělství mzda dlouhodobě o 20 – 25% nižší v roce 2015 dosáhla mzda v zemědělství lesnictví a rybářství 21 469,- Kč tj. nižší o 20 % jsou však obory jako bankovnictví a IT technologie, kde je rozdíl proti vyplácené mzdě v zemědělství větší jak 55%. Vzhledem k tomu, že zásadním kritériem hodnot v liberálním kapitalizmu jsou peníze a majetek, pokud nedojde k zásadní změně v odměňování, nemůžeme očekávat, že se stav v zemědělství zlepší.

2.1.10. Zemědělství – hlavní ekonomická činnost na venkově

Zemědělství je také hlavní ekonomickou činností venkovských oblastí České republiky. Bezkoncepční státní politika pro roce 1989 – zrušení krajů a posílení role okresů, následně zrušení okresů a vytvoření nových krajských úřadů, různá delegování pravomocí a povinností, bez zabezpečení potřebných finančních prostředků, to vše se velmi vážně dotýká i venkova, zejména při zavádění nových činností, schvalování změn úřady, různá povolovací řízení atd.

Mnoho zemědělců i přes tyto uměle vytvořené administrativní a byrokratické bariery však provádí další činnosti, jako je zpracování potravin a poskytování ubytování pro turisty, výroba elektrické energie a tepla v bioplynových stanicích. Tato diverzifikace venkovského hospodářství je zdrojem síly, kterou EU podporuje a podněcuje prostřednictvím programů rozvoje venkova a kterou český venkov a zemědělství po vstupu ČR do EU využívá.

Více jak polovina obyvatel České republiky žije ve venkovských oblastech. Také u nás se bez zemědělství venkov neobejde. Zemědělská politika EU si je vážné situace vědoma a vytváří podmínky pro konsolidaci života na venkově a pro posílení role zemědělců. Kdyby zemědělství zmizelo, v mnoha oblastech by došlo k vylidnění a k opouštění půdy.

SZP poskytuje zemědělcům finanční pomoc, aby bylo zajištěno, že budou i nadále obdělávat půdu a vytvářet další pracovní místa. Program rozvoje venkova pro renovace vesnic a venkovských sídel, ochrany krajiny nebo projektů kulturního dědictví, komunitní rozvoj na venkově a mnoha dalších aktivit, které přímo nebo nepřímo souvisejí se zemědělstvím a s hospodářskou činností na venkově jsou významně podporovány.

Diverzifikace činnosti a vytváření nových pracovních příležitostí pomáhá odstranit vysokou nezaměstnanost, napomáhá předcházet vylidňování venkova. Dalším cílem je obnovení, zachování a zlepšení veřejných služeb, jako školy, školky a zdravotnická zařízení, a lidé tak budou mít i nadále dobrý důvod zůstat na venkově, mít a vychovávat tam své děti.

2.1.11. Venkovské hospodářství a způsob života závisí na zemědělství

Evropská unie si dobře uvědomuje závažnost problémů struktury a velikosti zemědělských farem a generačních problémů v zemědělství. Proto proklamuje, že dynamika malých rodinných farem bude muset být posílena, viz kapitola 2. 1. 10. EU uznává, že věková struktura zemědělců je důvodem k obavám a v ČR kde 30,9% pracovníků je starších 55 let je to obdobné. Proto v dokumentech SZP je kladen důraz na potřebu pomoci mladým zemědělcům při zahájení jejich činnosti a na posílení generační obměny.

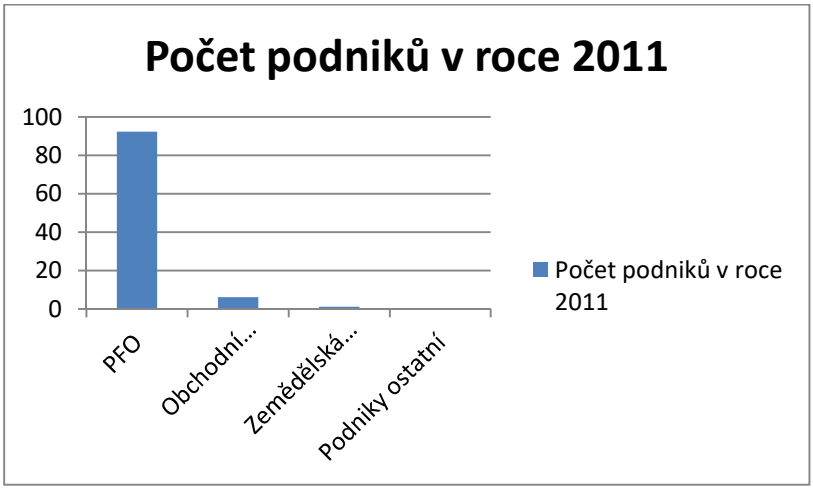

Graf č. 10 Struktura zemědělských podniků v %[5]

Největší odlišností ve struktuře zemědělství ČR a EU je velikost podniků. Naše nedávná minulost, struktura a způsob hospodaření, nám umožňovala, vyhnout se některým zásadním problémům, které EU musí dnes řešit a my je dnes, kupodivu, musíme řešit společně s ní. Jestliže dnes máme 92,2 % podniků fyzických osob, které obdělávají pouze 30,3 % zemědělské půdy, tak máme podobný problém s velikostí farem. Jestliže obchodní společnosti

a zemědělská družstva tvoří pouze 7,3 % podniků, a obdělávají 68,9 % zemědělské půdy, viz graf č. 11, tak se významným způsobem se lišíme od průměru EU, kde 60 % podniků je ve velikosti do 16,1 ha.

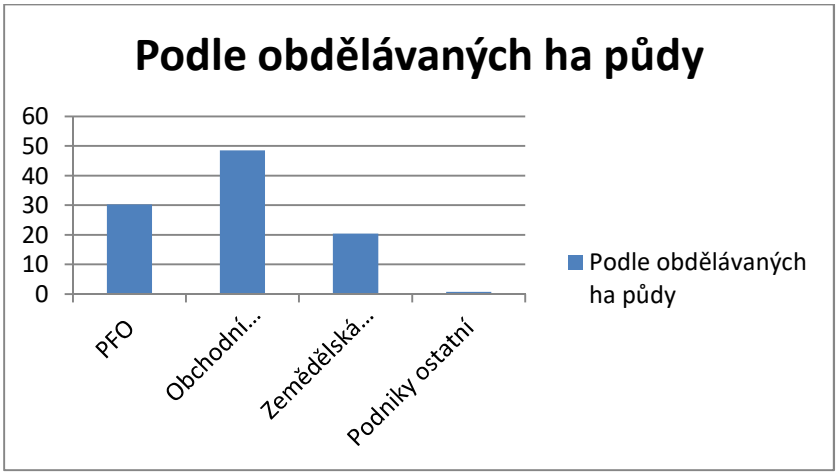

Graf č. 11 Struktura podniků a výměra obdělávané půdy v %[5]

O to více je třeba litovat naší malé účasti ve veřejné občanské diskuzi o budoucnosti SZP, kterou evropská komise otevřela v roce 2009 a na podzim 2010 ji uzavřela.

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované z. p. (ha)	Podniky celkem				Podniky fyzických osob				Podniky právnických osob			
	počet		výměra obhospodařované z. p.		počet		výměra obhospodařované z. p.		počet		výměra obhospodařované z. p.	
	abs.	%	ha	%	abs.	%	ha	%	abs.	%	ha	%
> 0 ≤ 5	24 200	53,0	38 147	1,1	23 813	56,4	37 261	3,5	387	11,2	885	0,0
5 ≤ 10	5 285	11,6	36 962	1,0	5 094	12,1	35 626	3,3	191	5,5	1 336	0,1
10 ≤ 50	9 210	20,2	210 459	5,9	8 744	20,7	198 908	18,5	466	13,4	11 551	0,5
50 ≤ 100	2 460	5,4	172 457	4,9	2 219	5,3	155 289	14,5	241	7,0	17 168	0,7
100 ≤ 500	2 708	5,9	592 938	16,7	2 041	4,8	403 991	37,7	667	19,2	188 946	7,7
500 ≤ 1 000	810	1,8	583 741	16,5	221	0,5	150 389	14,0	589	17,0	433 352	17,6
1 000 ≤ 2 000	664	1,5	928 373	26,2	61	0,1	78 857	7,4	603	17,4	849 516	34,4
2 000 a více	327	0,7	977 486	27,6	5	0,0	12 330	1,1	322	9,3	965 156	39,1
Celkem	45 664	100,0	3 540 562	100,0	42 198	100,0	1 072 651	100,0	3 466	100,0	2 467 911	100,0

Tabulka 4 Velikostní struktura podniků fyzických a právnických osob obhospodařujících zemědělskou půdu, stav koncem roku 2011[5]

Z tabulky 4 vyplývá to, co je pro české zemědělství charakteristické. Zatímco velké množství podniků fyzických osob 42 198 podnikajících v zemědělství obdělává v průměru farmu o velikosti 25,42 ha zemědělské půdy, podniky právnických osob, kterých je pouze 3 466 obdělává farmy o velikosti 712 ha.

2.1.12. České zemědělství produktivita a inovace

Také naše zemědělské farmy musí dokázat čelit novým výzvám a proto i pro české zemědělce v nadcházejících letech bude pro zemědělce rozhodující výzkum a inovace, aby vyrobili více potravin z menšího množství zdrojů.

Víme, že Česká republika zanedbává v rozpočtech vědu, výzkum ale i transfer znalostí do zemědělské praxe. To se týká jak zemědělství, tak potravinářství. Struktura zemědělské výroby jde směrem maximálního zjednodušení, velkovýrobních technologií s minimálním množstvím pracovních sil, živočišná výroba se neustále snižuje a české zemědělství z vyspělého produktivního odvětví směřuje na rozdíl od vyspělých zemí v Evropě k výrobě levných surovin pro zpracování někde jinde a stáváme se z tohoto pohledu rozvojovou zemí.

K překonání tohoto stavu potřebujeme inovace, technologické a inovační partnerství, překonání současné propasti mezi výzkumem a zemědělskými postupy a usnadněním komunikace a spolupráce mezi všemi zúčastněnými stranami zemědělci, zemědělskými poradci, zástupci zemědělskopotravinářského odvětví, vědci, orgány správy, atd. Pouhé politické proklamace, že se někomu žlutá Česká republika nelíbí, nestačí.

2.1.13. Modernizace českých zemědělských farem

Za posledních 27 let se české zemědělství v mnohém změnilo. Po uplynutí dramatického období restitucí privatizace a transformace podniků, kdy docházelo k likvidačním praktikám i uvnitř podniků, docházelo k postupné stabilizaci.

Teprve po přistoupení do EU a pod ochranou SZP se významně rozvíjí modernizace zemědělských podniků procházejících úpadkem v 90. letech. První byla inovace zemědělské techniky a mechanizace. Díky Cross – compliace se však zemědělci musí vypořádat s Nitrátovou směrnicí, s nakládáním s odpady, s welfare zvířat a s dalšími celkem 94 kontrolovanými požadavky, dále s podmínkami správné zemědělské praxe a s agroenvironmentálními opatřeními, ozeleněním, s ochranou před větrnou i vodní erozí půdy a v poslední době s významnou změnou v oblasti rostlinolékařství.

Mnoho našich zemědělců využilo dotace na modernizaci svých hospodářských budov a staveb. Jiní použili granty na výstavbu bioplynových stanic, zpracovatelských provozů, jatek atd.

Také pro naše zemědělce je hlavním úkolem zajistit, aby modernizace pomáhala zemědělcům, aby se stali ekonomicky konkurenceschopnými a aby uplatňovali ekologicky udržitelné techniky.

Program rozvoje venkova je i pro nás významnou hnací silou změn a pokroku na venkově a v poslední době i EU začíná klást významný důraz na udržitelné zemědělství a udržitelný život na venkově.

2.2. Komoditní analýza

Jak bylo několikrát uvedeno v předchozích kapitolách snižování rozměru českého zemědělství, ztráta konkurenceschopnosti i přes některé parciální výhody je varujícím signálem pro budoucí zemědělskou politiku ČR. Absence ucelené koncepce agrární politiky a

strategie jak dosáhnout jednotlivé cíle – vždyť nebyly ani určeny. Ve „Strategii rezortu“ se uvádí: „**Strategickým posláním českého zemědělství** je podílet se na trvalém zajištění potravinového zabezpečení na národní a evropské úrovni a přispět k energetické a potravinové soběstačnosti České republiky.
Dalším úkolem je zvýšení jeho efektivnosti a konkurenceschopnosti a podstatné zlepšení vztahů k užívaným přírodním zdrojům, k tvorbě krajiny, rozvoji venkova a zvyšování rekreačního potenciálu, a to s ohledem na probíhající změny klimatu.“

Hlavní priority

•Potravinové zabezpečení a přiměřená soběstačnost
•Konkurenceschopnost zemědělství
•Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu
•Dosažení vyváženého územního rozvoje venkovských hospodářství a komunit, včetně vytváření a udržení pracovních míst *[9]*

Pokud se pokusíme analyzovat snahu autorů tohoto strategického cíle selským rozumem, musíme konstatovat, že jediným způsobem jak dosáhnout dlouhodobého a trvalého zajištění potravinové bezpečnosti na národní i evropské úrovni z hlediska množství je zajištění vysoké míry nebo úplné soběstačnosti ve výrobě základních potravin mírného pásma. Jejich bezpečnost zajistíme pouze strategií důsledné kontroly kvality potravin, bez průmyslové soli nebo jedu na krysy v potravinách, bez zkažených vajec v melanži, nebo vajec otrávených přípravkem proti drůbežím parazitům, bez vody v křehčených citrusových plodech nebo v v masných výrobcích ve stejných výrobcích pod stejným obchodním názvem jiné suroviny pro země východní Evropy a jiné pro staré země EU atd. třeba tím, že se vrátíme k důmyslnému systému kvalitativních norem, jejichž porušení bude vymahatelné v rámci celé EU a také samozřejmě u dovozů z třetích zemí.

Co je v této strategii důležité je stanovení termínu, do kdy bychom cíle měli dosáhnout a v jakých objemech z hlediska opravdu kvalifikovaně stanovených dietetických objemů podle zdravé výživy obyvatel a nikoliv zkreslených statistik. To že jsme čtyřnásobně snížili spotřebu hovězího masa z 30 kg/osobu na 7,9 kg/osobu protože na to nemáme, skutečně neznamená, že jsme z hlediska skladby a kvality potravin udělali něco pro zdraví své a zdraví svých občanů. To, že jsme snížili výrobu mléka na 60% výroby roku 1989 a opět vykazujeme, že jsme soběstační, je jenom zakrývání skutečného stavu věci, kdy více jak 30% mladé populace trpí nedostatkem vápníku!

2.3. Komodity živočišné výroby

Komodity produkované v živočišné výrobě jsou velmi důležitou složkou potravy pro člověka. Mateřské mléko, v prvé fázi výživy mláďat savců mlezivo, je první a nejdůležitější potravou pro děti. Maso zvířat je odpradávna druhou potravinou a další produkty jako vnitřnosti, střeva, kůže, kosti jsou velmi důležitou surovinou pro celou řadu průmyslových a zpracovatelských odvětví.

2.3.1. Mléko v českém zemědělství

Výroba mléka se v absolutní hodnotě v ČR propadla ze 4 892 mil. l v roce 1989 na 2 946 mil. l v roce 2015 tj. vyrábíme o 40% méně. Tato ztráta ve výrobě byla provázena velkým snížení počtu kusů dojnic z 1 228,5 tis. kusů v roce 1989 na 367 tis. kusů v roce 2015 tj. na 29,8 % původního stavu při současném růstu užitkovosti z 3 982 l/ks v roce 1989 na 8 001 l/ks v roce 2016. Za stejné období došlo ke změně struktury plemen a téměř 80% mléčného skotu tvoří

holštýnského skotu, tím došlo k mírnému snížení nutričních hodnot mléka jak v obsahu tuku, tak mléčné bílkoviny.

Od roku 2006 jsou ceny mléka nižší než náklady na jeho výrobu. Tento rozdíl činil v roce 2012 8% a tento stav trvá dodnes. Podobná situace je i v evropské osmadvacítce. Byla ukončena politika mléčných kvót. To vedlo k ještě silnějšímu tlaku na cenu mléka ze strany zpracovatelů. Bohužel jako i v jiných případech vyvážíme syrové mléko jako surovinu do zahraničí a výrobky s vyšší přidanou hodnotou dovážíme do ČR. Světové ceny u SOM, SPM, másla trvale stoupají. Nejlidnatější země světa mají o mléko a mléčné produkty zájem a ceny na světových trzích stále zvolna stoupají. Perspektiva výroby a obchodu s mlékem a mléčnými výrobky je pozitivní.

2.3.2. Jatečný skot a hovězí maso

V chovu skotu podobně jako ve výrobě mléka jsme v počtu chovaných kusů s 1 416 686 ks chovanými v roce 2015 na tom nejhůře od roku 1990 kdy bylo v ČSSR chováno 3 506 222ks. Také struktura se výrazně změnila, když od roku 1996, kdy začalo sledování KBTM, došlo k výraznému vzestupu a v roce 2015 bylo v ČR chováno již 217 tis. ks krav. Jak v produkci, tak v cenách výrazně zaostáváme za ostatními vyspělými zeměmi EU. Graf č. 12 ukazuje rozdílv cenách.

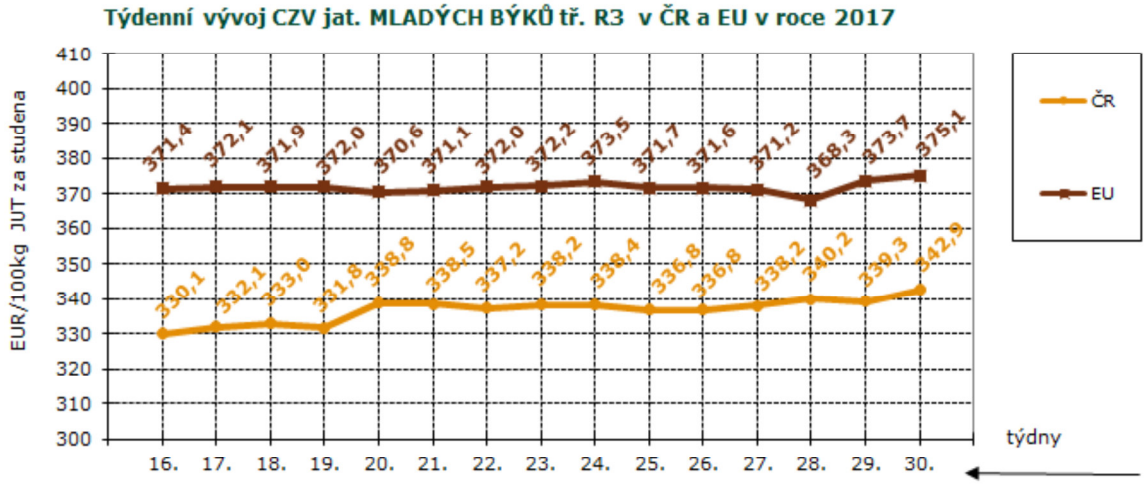

Graf č. 12 Průměrné týdenní ceny zemědělských výrobců v komoditě mladých býků v ČR a EU[8]

2.3.3. Prasata a vepřové maso

Bezprecedentní pokles výroby ze 763 tis. t na 296 tis. t v roce 2012 a 227 tis. t v roce 2015 nemá v EU srovnání. Spotřeba vepřového masa v České republice zároveň poklesla ze 49,9kg/osobu/rok na 42,1kg/osobu a rok v loňském roce a 40,7 kg/osobu a rok v roce 2015.

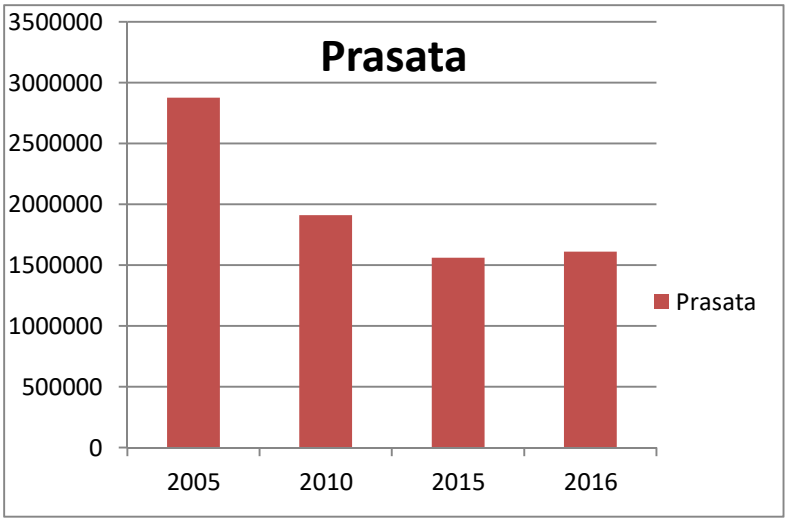

Graf č. 13 Pokles výroby prasat ČR v ks[5]

Soběstačnost ve výrobě dosáhla v loňském roce pouhých 46%. Z významného exportéra se stal dovozce základní potraviny. Když k těmto údajům přidáme dovoz selat, který z 0 dosáhl již v roce 2011 423 238 ks a stále roste, máme dokonalý obraz o likvidaci tradičního odvětví zemědělské výroby v ČR.

Že bychom neuměli dělat vepřové maso? Máme nízkou natalitu? Špatnou konverzi krmiva, nebo máme jiný problém v chovu prasat. Máme jistě určité rezervy, viz graf č. 14 vyspělým chovatelům v EU, stačí i menší realizační cena.

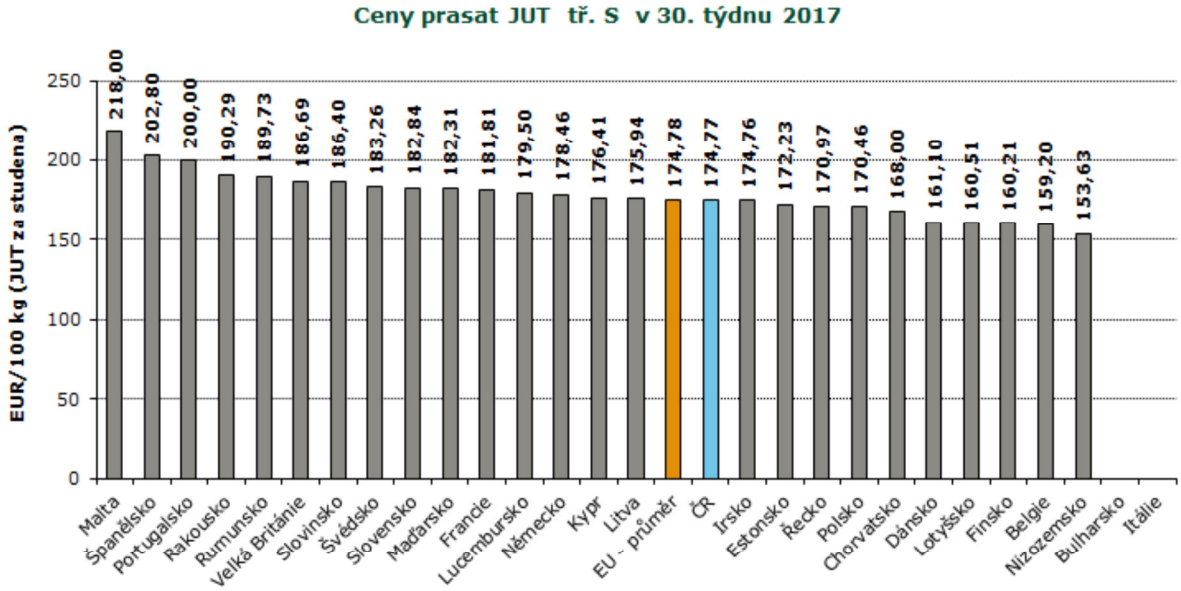

Graf č. 14 CZV u prasat v JUT ve srovnání s ostatními zeměmi EU[7]

2.3.4. Drůbež a drůbeží maso

Základní předpoklad, že bude spotřeba hovězího a vepřového masa nahrazena výrobou a spotřebou levného drůbežího masa, se vyplnil pouze částečně, viz následující grafy č. 15 a 16.

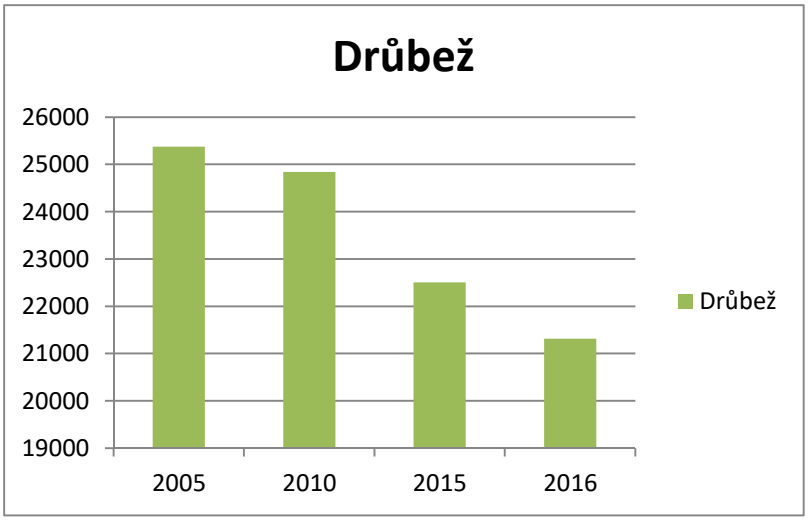

Graf č. 15 Výroba drůbežího masa v tis.ks [5]

Od roku 1989, kdy jsme vyráběli 199 tis. t živé hmotnosti a byli jsme malými vývozci drůbežího masa (vývoz činil 13-26 tis. tun), kvůli poklesu cen zemědělských výrobců zejména u jatečných kuřat pod hranici rentability, musela řada výrobců svoji produkci ukončit. Od roku 1998 kdy jsme vyrobili 241 tis. tun díky novým technologiím, kvalitním krmným směsím, začala výroba plynule stoupat. Propad výroby od roku 2008 měl celou řadu příčin – nárůst ceny sójových extrahovaných šrotů, ceny obilovin, které v uvedených letech také narůstaly, dále zavedení minimálních evropských standardů v chovu drůbeže směrnicí Rady 2007/43/ES a výrazné kolísání realizační ceny.

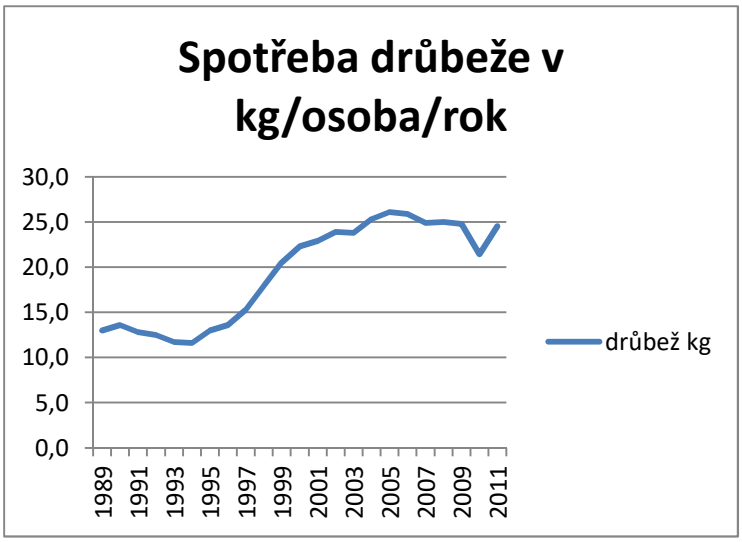

Graf č. 16 Spotřeba drůbežího masa v ČR[5]

Také ve výrobě drůbeže a drůbežího masa můžeme konstatovat, že máme obrovskou příležitost v zásobování vlastního trhu vlastními výrobky. V roce 2016 bylo v ČR chováno 15,2 mil. ks kuřat a více jak 6 mil. ks slepic.

Rok	2002	2003	2004	2012	2017
Průměrná CZV kuře tř. A v Kč/kg	22,60	21,10	22,20	23,10	22,17
Průměrná cena krmné směsi v Kč/t	-	7 177,7	7 804,1	8 210,9	7 886,8

Tabulka 5Porovnání průměrných cen CZV za kg/kuře tř. A a ceny krmných směsí vybraných let (za rok 2013data pouze od 1. do 5. měsíce) [4]

Z dat uvedených v tabulce 5 vyplývá, že zatímco cena za kg kuřete třídy A poklesla v průběhu 15 let o 8 %, krmná směs podražila o 9,8 % a míra inflace za stejné období vzrostla o 26,4 %. Za stejné období velmi výrazně stoupla cena za jednodenní kuřata z 6,-Kč/ks až na 9,50,-Kč/ks. Také ceny energií výrazně stouply.

Do těchto chovů rovněž významným způsobem zasáhl výskyt ptačí chřipky na jaře letošního roku, který vedl k likvidaci některých i velkých chovů např. na Karlovarsku (likvidace ztráty nebyla dodnes kompenzována).

2.3.5. Vejce

Spotřeba vajec v České republice od roku 1989 klesla o 80ks/osobu a rok viz graf č. 17. Z 336 ks/osobu a rok na 255 ks v roce 2015.

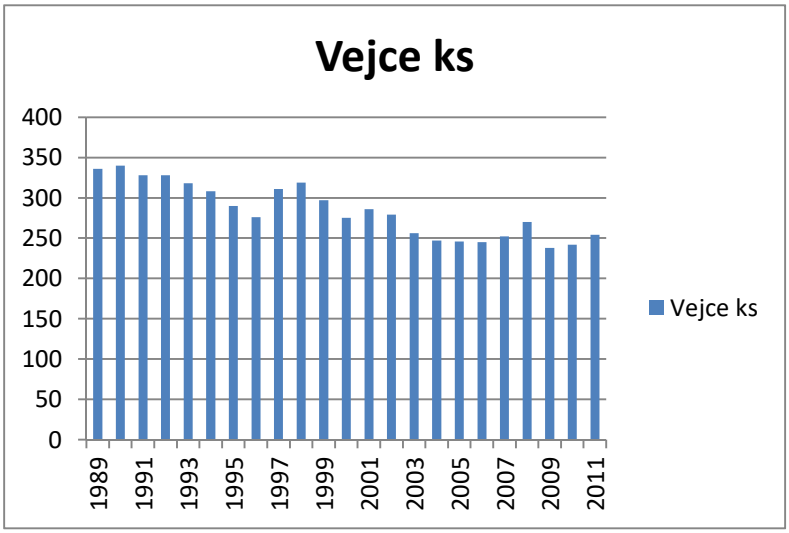

Graf č. 17 Spotřeba vajec v kusech na osobu a rok v ČR [5]

Porovnáním cen dosažených zemědělskými producenty v období před deseti lety zjistíme, že ceny za vejce se během třinácti let vyrovnaly. Výroba vajec v ČR za deset let od roku 2001

Skupina/Období	Červenec 2004	Červen 2017
S	1,34 Kč/ks	1,31 Kč/ks
M	1,76 Kč/ks	1,77 Kč/ks
L	1,77 Kč/ks	1,80 Kč/ks
Ostatní	1,89 Kč/ks	2,12 Kč/ks
Průměr	1,76 Kč/ks	1,77 Kč/ks

Tabulka 6 Porovnání průměrných cen CZV vajec [4]

Rok	Cena	Rok	Cena
2002	6 122,6	2011	6 442,9
2003	5 362,7	2016	6 566,4
2004	6 370,7	2017	5 804,2

Tabulka 7 Průměrné ceny průmyslových výrobců krmné směsi pro nosnice v období 6. měsíce 2002-2017 v Kč/t[8]

do roku 2011 klesla z 3 190 mil. ks na 2 168 mil. ks v roce 2011. Z toho činilo samozásobení pokles z 1 658 mil. ks na 896 mil. ks v roce 2011 a v posledním období k poklesu došlo výskytem ptačí chřipky i v domácích chovech. Po skandálech s nekvalitními dodávkami vajec a vaječných výrobků na konci roku 2012 a skandálem s obsahem jedovatého přípravku na likvidaci drůbežích parazitů v letošním roce, dochází na venkově opět k intenzivnímu nákupu kuřic a obnově domácích chovů drůbeže.

Dovoz, který v roce 2016 představoval 1 185 mil. ks/rok se zvýšil 48,3 %. Vývoz vajec v roce 2016 se zvýšil na 235 mil. ks a zvýšil se o 17,7% proti roku 2015.

V roce 2015 byla domácí spotřeba konzumních vajec 3 111 mil. ks. Spotřeba konzumních vajec na obyvatele se proti roku 2010 mírně zvýšila a dosáhla hodnoty 14,64 kg/obyv./rok (tj. 255 ks/obyv./rok). V roce 2016 míra soběstačnosti meziročně mírně vzrostla na 70%.

2.3.6. Ovce a kozy, koně a králíci

Stavy ovcí prudce po roce 1990 klesaly až o 76 % tj. o 326 585 ks do roku 2003, kdy stavy činily 103 129 ks. Postupně stavy ovcí zvolna narůstají a v roce 2015 bylo dosaženo 218 tis. ks. Stavy koz po prudkém poklesu do roku 2001 se postupně stabilizovaly a v roce 2003 činily 12 779 ks od té doby podobně jako u ovcí postupně narůstají stavy koz a v roce 2015 bylo dosaženo stavu 27 tis. ks. Koně jsou v chováni v roce 2017 v počtu 36 tis. ks.

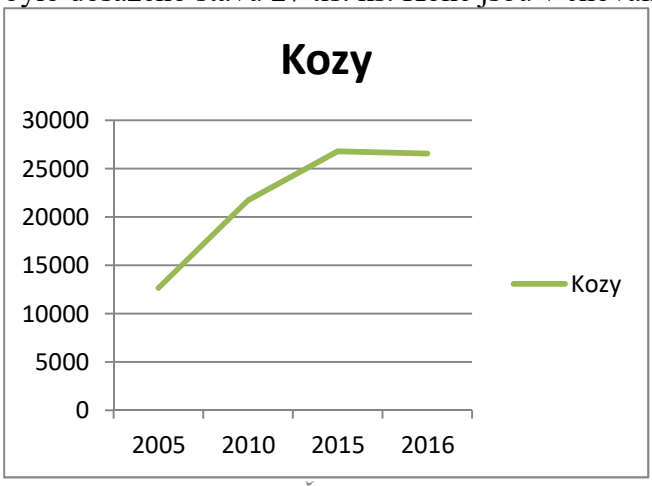

Graf č. 18 Stavy koz v ČR v ks [5]

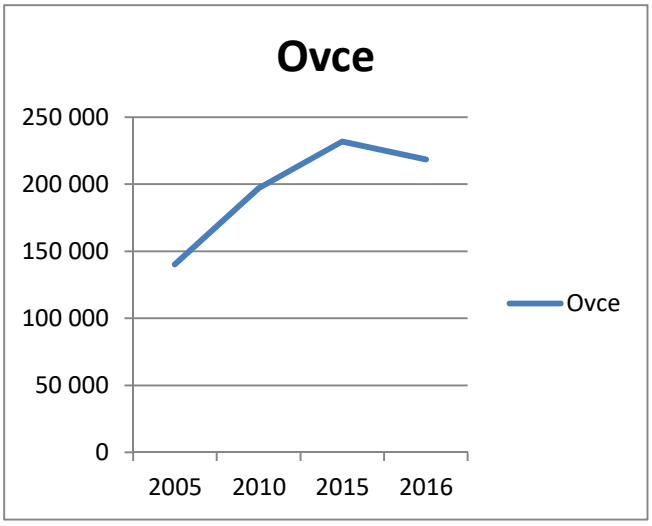

Graf č. 19 Stavy ovcí v ČR v ks [5]

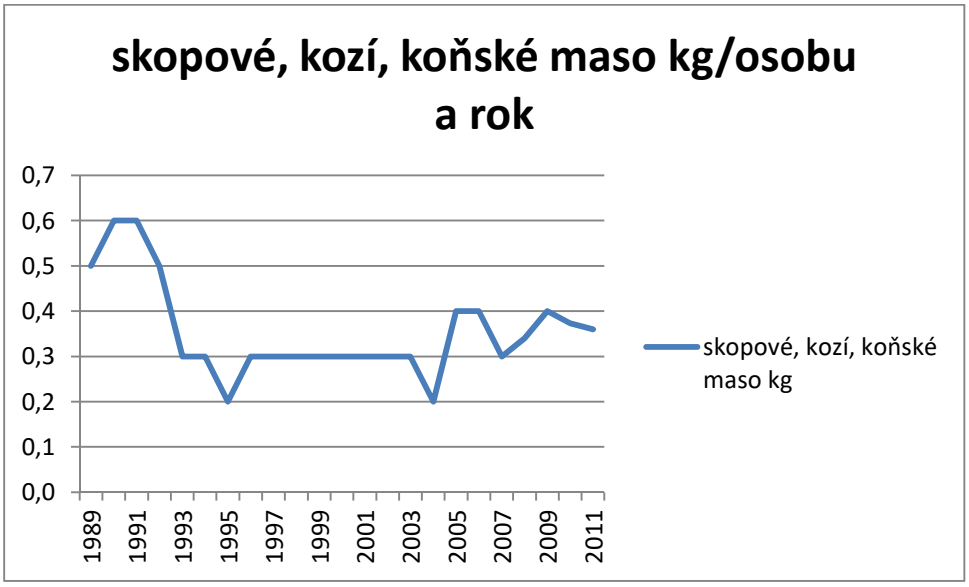

Graf č. 20 Spotřeba skopového, kozího a koňského masa v kg na osobu a rok v ČR[5]

Celková soběstačnost je 93,7 % s tím, že domácí nabídka celkem činí 2,72 tis. t jatečné hmotnosti a domácí spotřeba činí 2,68 tis. t jatečné hmotnosti. Dovoz a vývoz je vcelku vyrovnaný a činí 0,3 až 0,5 tis. t jatečné hmotnosti.

Produkce králičího masa v ČR od roku 2000, kdy dosáhla 64 680 t živé hmotnosti, postupně klesala až na 28 158 tis. t živé hmotnosti v roce 2011. Příčinou razantního poklesu byly zejména masivní dovozy levného králičího masa z Číny a pokles ceny pro zemědělské výrobce. Zároveň na trhu poklesla spotřeba tohoto dieteticky významného masa z důvodů vyšší finalizace produkce a vysoké ceny pro koncového zákazníka. Spotřeba králičího masa se ustálila na průměrné spotřebě 2,8 kg/osobu a rok v roce 2015.

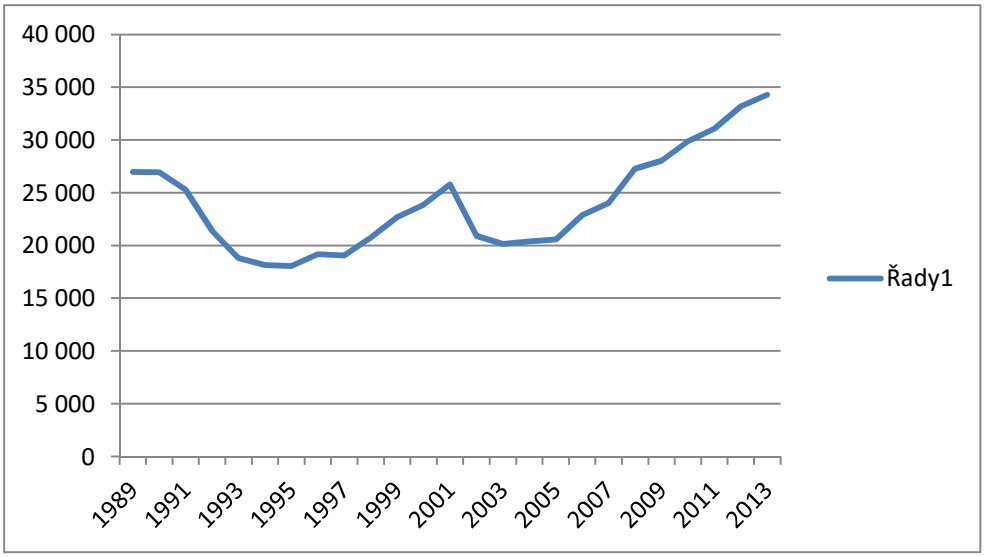

Graf č. 21 Stavy koní v ČR od roku 1989[6]

Stavy chovaných koní od roku 1996 stále rostou. V letošním roce je v ČR chováno k 1. 4. 2017 36 tis. ks koní. V současné době se vede plemenná kniha pro 18 plemen chovaných v ČR.

Koně se stále více uplatňují jak v jezdeckém sportu, tak v rekreačním ježdění. V poslední době dochází i k renesanci chovu chladnokrevných koní pro práci v lese a na speciálních farmách.

2.4. Komodity rostlinné výroby

2.4.1. Obiloviny

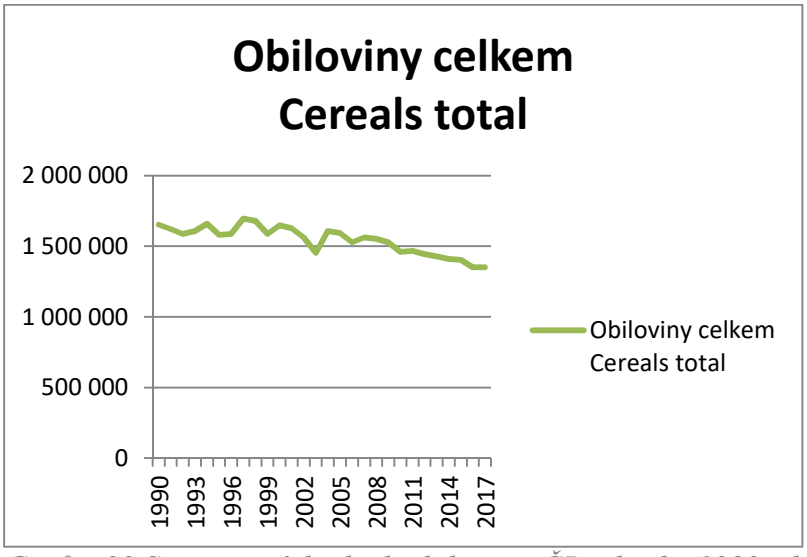

Graf č. 22 Stav osevních ploch obilovin v ČR od roku 1989 v ha[5]

Obiloviny jsou nejstabilnější komoditou na českých farmách. I přesto, že osevní plochy se snižují, viz graf č. 22 sklizeň, je vcelku stabilní, a ustálila se na úrovni 7,5 mil. t viz graf č. 23.

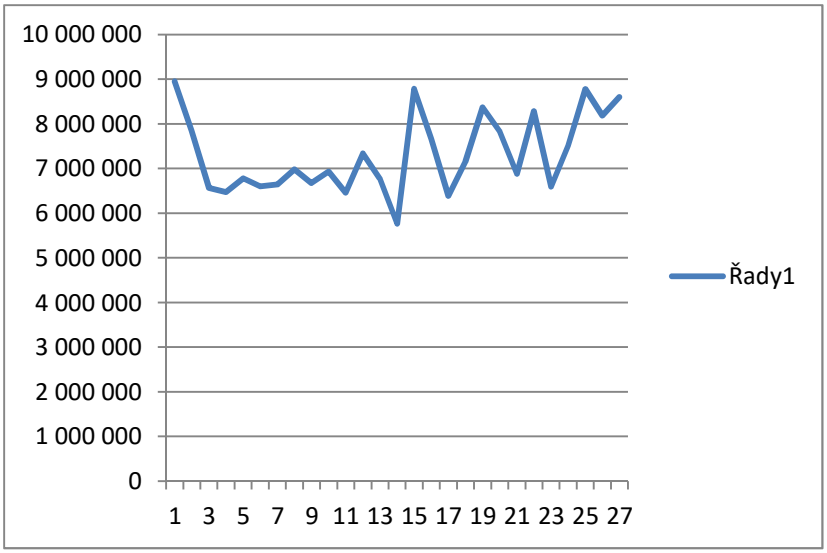

Graf č. 23 Výroba obilovin v t v ČR od roku 1990 v t[5]

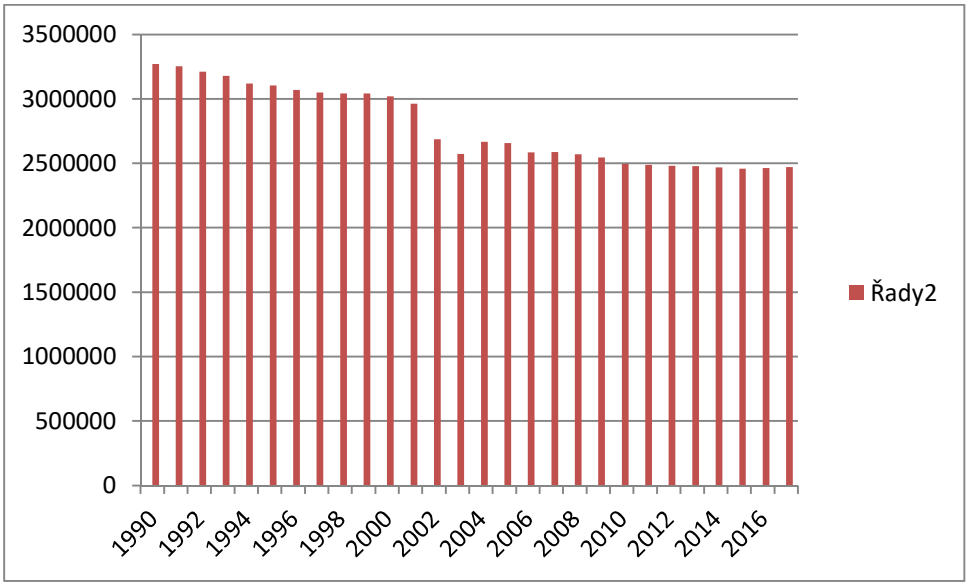

Graf č. 24 Rostlinná výroba má k dispozici nejméně orné půdy od roku 1920 v ha[5]

Osevní plochy se neustále snižují, viz graf č. 24, zatímco staré provozy, opuštěné podniky a brownfieldy zůstávají opuštěné. Tato politika nezájmu si zaslouží důrazné varování neboť, jak bude uvedeno dále, nejde pouze o půdu. Tento trend má negativní dopad do celé zemědělské výroby.

Trendy ve složení hlavních druhů obilovin můžeme odvodit z grafu č. 25 a 26. Plochy a výnosy pšenice jsou vcelku stabilní a výkyvy v úrodě můžeme hlavně přisuzovat průběhu vegetace. Snižování úrody u ječmene je výsledkem horší realizační ceny u ozimého ječmene a nižší výnosnosti sladovnických ječmenů. Proto v průběhu deseti let došlo ke snížení oseté plochy u ječmenů o 100 tis. ha. U žita došlo ke snížení ploch o 5,1 tis. ha, což souvisí hlavně s rozkolísaným trhem a realizací žita, u ovsa došlo ke snížení ploch o devět tis. ha. Triticale se v sezóně 2010/2011 pěstovalo na ploše 45,9 tis. ha což je o 7,2 tis. ha méně než před deseti lety. Kukuřice na zrno byla pěstována v roce 2010/11 na ploše 103,3 tis. ha a je to jediná plodina, u které došlo k nárůstu v osevní ploše o 29,7 tis. ha. U této plodiny byl nárůst

způsoben zejména vyšším výnosem, lepší reakcí plodiny na přísušková období, lepší realizační cena, uplatnění zrna ve vlastních výrobnách krmných směsí.

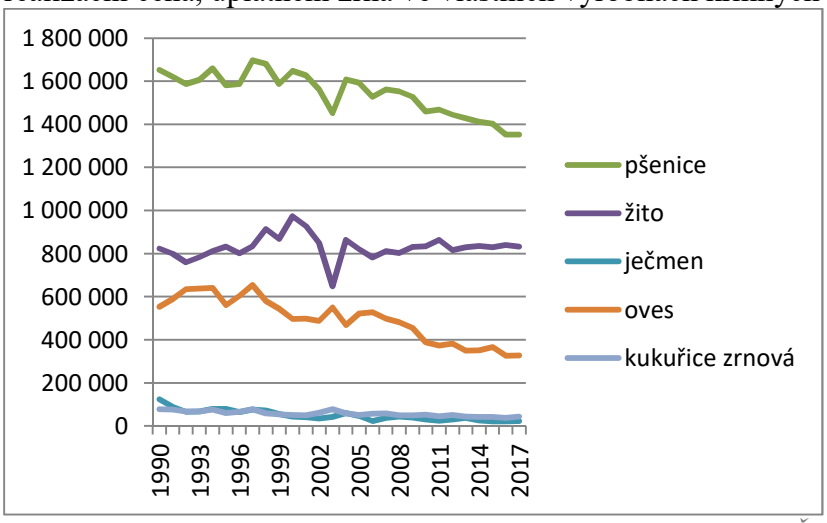

Graf č. 25 Osevní plochy hlavních druhů obilovin v tis. ha v ČR od sezóny 1990 do 2017/4[5]

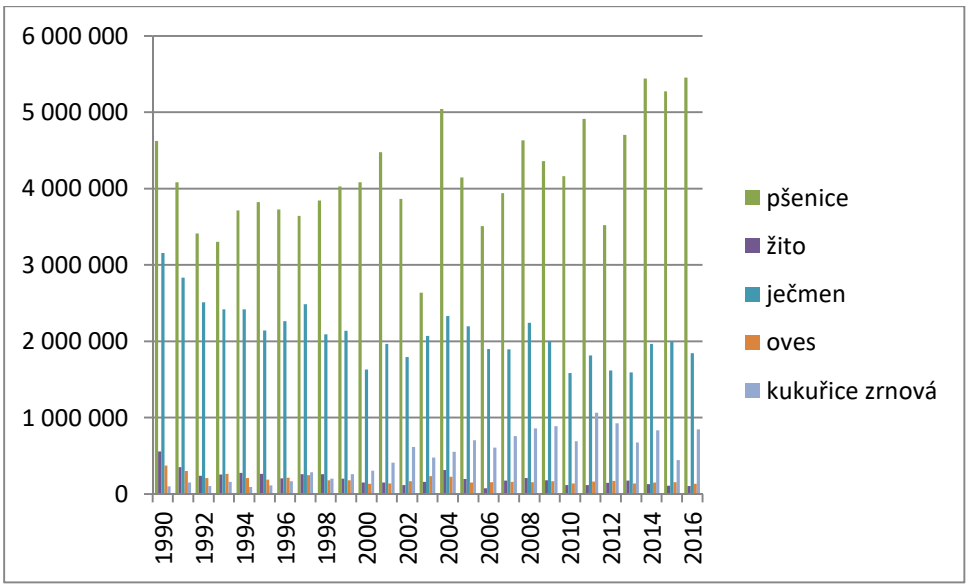

Graf č. 26 Sklizeň hlavních druhů obilovin v mil. t v ČR od roku 1990[5]

Jak zacházíme s úrodou obilovin, o tom nás názorně informuje graf č. 27. Domácí spotřeba obilovin se snížila z 6 430,5 tis. t v sezóně 2002/2003, kdy byla nejhorší úroda v ČR od roku 1989 (sklizeň obilovin dosáhla pouze 6 770,8 tis. t) na 5 480 tis. t v sezóně 2010/2011. K výraznému snížení domácí spotřeby došlo u pšenice téměř o 600 tis. t u žita o 64 tis. t, u ovsa o 48 tis. t a u Triticale o 13,1 tis. t. Za stejné období došlo k nárůstu domácí spotřeby u kukuřice pěstované na zrno o 53 tis. t a to v oblasti technického využití sklizně. Obrázek si můžeme učinit již jen z toho, že porušujeme jedno ze základních pravidel starých sedláků: "S tím, čeho se urodilo nejvíc, s tím je třeba také nejvíce šetřit". Snížení spotřeby žita na výrobu potravin o 48 tis. t svědčí o výrazném snížení dietetické a nutriční hodnoty základní potraviny – chleba. Snížení spotřeby pšenice na krmné účely o 880 tis. t a ječmene o 360 tis. t a ostatních obilovin o dalších 94 tis. t jenom dokumentuje, obrovský propad produkce v živočišné výrobě v teoretickém přepočtu na výrobu vepřového masa může činit 476 tis. t. To je také důvod, proč za stejné období vývoz obilovin stoupl z 943 tis. t na 1 792 tis. t.

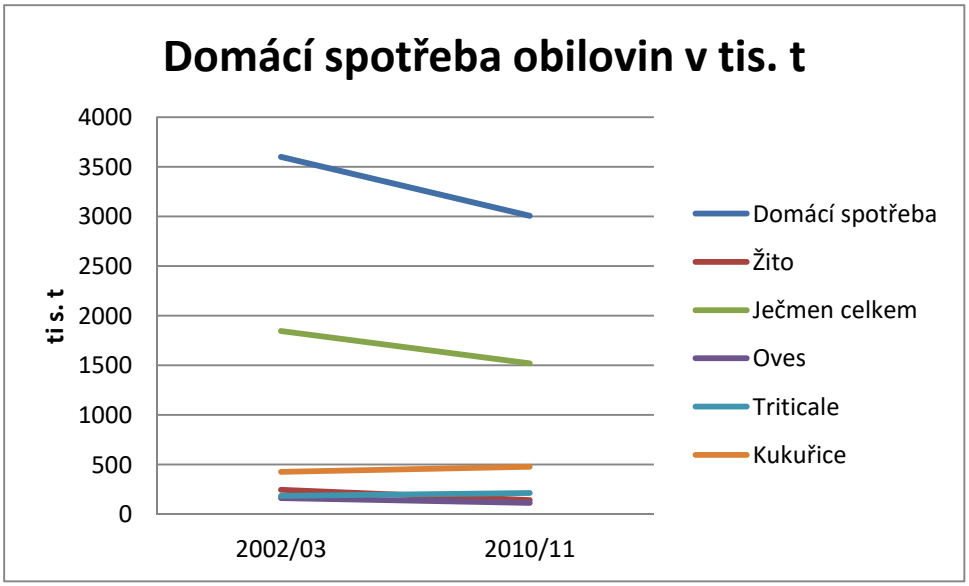

Graf č. 27 Domácí spotřeba hlavních druhů obilovin v tis. t v ČR v sezóně 2002/03 až 2010/11[5]

Soběstačnost v sezóně 2011/2012 činila 120 % zatím co v sezóně 2015/2016 136 %. V sezóně2010/2012 bylo také poprvé dosaženo průměrného hektarového výnosu 5,6 t/ha a byl tak poprvé překročen průměrný hektarový výnos 5,5 t/ha roku 1989, v roce minulém byl průměrný výnos 6,37t/ha .

2.4.1.1. Vývoj cen zemědělských výrobců

V průběhu sezóny 2016/2017 se ceny výrobců v zemědělství ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku zvýšily pouze nepatrně a, přitom rostlinná výroba vykázala meziroční cenový nárůst o 14,8 %. Ceny rostlinných výrobků v roce 2017 ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku ovlivnil pokles cen obilovin.

U potravinářské pšenice byla v květnu 2017 průměrná cena 3 853 Kč/t a proti květnu 2016 se cena zvýšila o 239,- Kč/t, cena pšenice krmné se proti stejnému období loňského roku zvýšila o 231,- Kč/t a dosáhla v květnu 2017 hodnoty 3 687 Kč/t.

Ječmen sladovnický, jehož průměrná cena v květnu 2016 činila 4 412 Kč/t, vykázal cenový vzestup o 119 Kč/t proti stejnému období roku 2017, kdy jeho cena dosahovala výše 4 531 Kč/t. Cenovou změnu prokázal i ječmen krmný, jehož cena v květnu 2016 činila 3 288 Kč/t, a v květnu letošního roku 3 395,-Kč/t, což představuje nárůst o 107,- Kč/t.

U žita byla stálá cenová hladina; v květnu 2016 dosahovala sledovaná komodita cenové hladiny 3 804 Kč/t, a ve stejném období v roce 2017 se její cena snížila o 51 Kč/t.

Oves krmný, jehož cena v květnu 2016 dosahovala výše 3 373 Kč/t, zaznamenal meziroční snížení ceny o 232 Kč/t.

Meziroční pokles byl zaznamenán u krmné kukuřice, jejíž cena byla v květnu 2016 na úrovni 4 090 Kč/t, oproti stejnému období v roce 2017 tak klesla na 3 848 Kč/t.

2010												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Pš.potravinářská CZV	2,66	2,73	2,80	2,74	2,73	2,81	2,92	3,43	4,22	4,51	4,56	4,65
Pš. mouka hladká 00 extra CPV	6,55	6,16	6,13	5,98	5,92	5,87	5,71	5,88	6,09	6,27	7,18	7,74
Pš.mouka hladká SC	8,41	8,73	8,38	8,67	8,50	8,29	7,99	7,99	8,59	8,88	10,03	10,37
2011												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Pš.potravinařská CZV	4,28	5,28	5,61	5,63	5,69	5,63	5,35	4,81	4,55	4,53	4,43	4,16
Pš. mouka hladká 00 extra CPV	8,24	8,67	9,06	8,91	8,93	9,50	9,24	9,16	8,79	8,63	8,59	8,37
Pš. mouka hladká SC	10,71	11,24	11,24	11,41	11,83	11,79	11,62	11,04	11,24	11,30	11,57	11,47
2015												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Pš.potravinařská CZV	4,24	4,41	4,45	4,42	4,38	4,38	4,33	4,29	4,26	4,21	4,21	4,21
Pš. mouka hladká 00 extra CPV	8,35	8,02	8,28	8,00	7,99	7,84	7,92	7,76	7,97	7,76	7,44	7,30
Pš. mouka hladká SC	12,75	13,25	13,34	13,27	12,88	13,47	12,89	12,62	12,13	12,36	11,41	11,30
2017												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Pš.potravinařská CZV	3,59	3,67	3,77	3,81	3,85	3,88						
Pš. mouka hladká 00 extra CPV	9,34	8,24	9,34	9,58	9,32	9,34						
Pš. mouka hladká SC	11,13	11,66	11,13	10,93	11,36	11,03						

Tabulka 8 CZV pšenice potravinářské v porovnání s cenou základních mouk průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny v období 2010-2017 v Kč/kg [8]

Jak vyplývá z dat tabulky 8, došlo v průběhu krátké doby k mírnému poklesu základní potraviny pšenice potravinářské i základního potravinářského výrobku pšeničné mouky jenom pro ilustraci k poslednímu sledovanému období tj. V./2017 činí pokles ceny 13 %.

2.4.2. *Olejniny*

Osevní plocha řepky, nejdůležitější olejniny v ČR, se v roce 2016 se mírně zvedla na 394 262 ha a byl dosažený výnos 1 359 125 t, dosažená produkce řepky se meziročně zvýšila o 103 tis. t. Cena semene řepky olejné v červnu 2017 činila 11 102 Kč/t, došlo tak ke zvýšení cenové hladiny oproti stejnému období v roce 2016 o 833 Kč/t.

Zahraniční obchod ČR s olejninami celkem vykazuje kladnou bilanci a nejdůležitějšími exportními komoditami jsou řepkové, slunečnicové a makové semeno, u nichž objem vývozu výrazně převyšuje dovoz.

Od počátku roku 2017 bylo vyvezeno 198 222t a dovezeno za stejné období 59 941 t řepky za průměrnou cenu 10 045,-Kč/t.

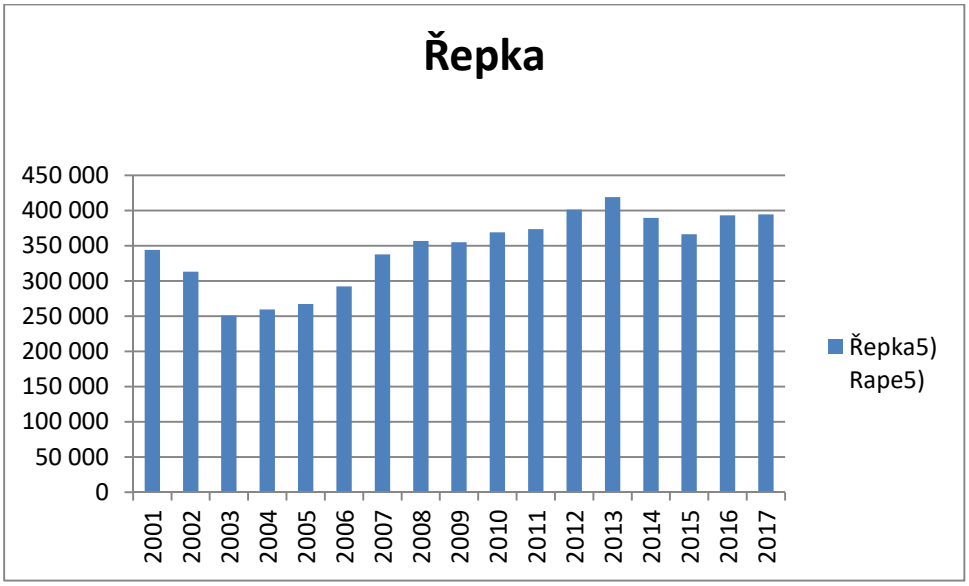

Graf č. 28 Růst osevní plochy řepky od roku 2001[5]

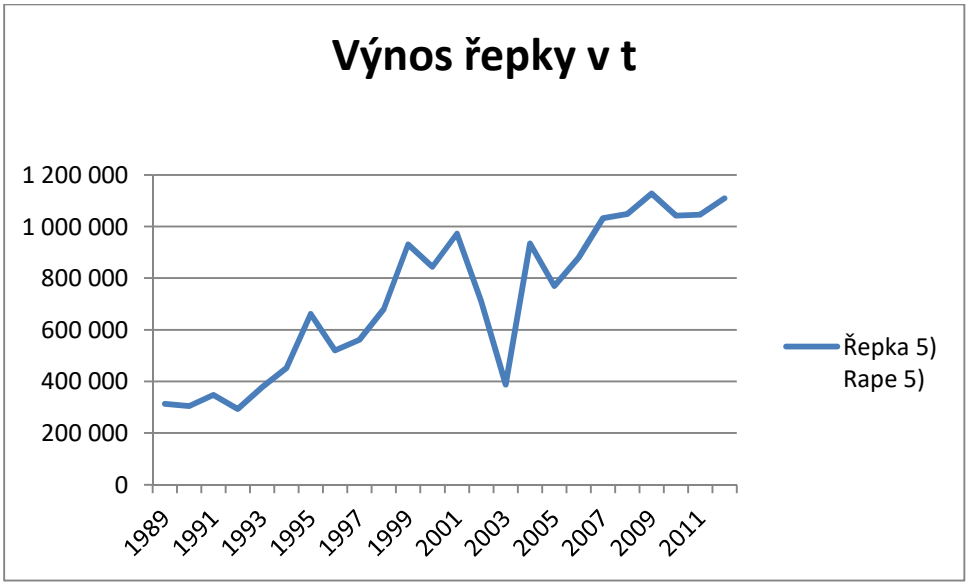

Graf č. 29 Růst sklizně řepky od roku 1989[5]

Slunečnice svojí produkční plochou 15,45 tis. ha a produkcí semene 31,6 tis. t představuje v ČR druhou nejvýznamnější olejninu. Průměrný výnos dosáhl 2,05 t/ha. Průměrná CZV slunečnicového semene v ČR dosáhla v roce 2016 výše 10 076 Kč/t. I přes sílící konkurenci dovozu slunečnicového oleje, především z Ukrajiny, si slunečnice v ČR udržuje svoji tradiční pozici při mírném nárůstu osevních ploch a uplatnění výnosnějších hybridních odrůd.

Mák setý je pro pěstitele v ČR zajímavou plodinu, jejíž sklizňová plocha překračovala v období 2016 výměru 35,5 tis. ha (51,1 tis. ha v marketingovém roce 2010/11). Vlivem snížení poptávky především na export sklizňová plocha máku postupně mírně poklesla. Vývoj cen roku 2016 zaznamenal další propad ceny o 24,0 % na hodnotu 33 369 Kč/t. Při domácí spotřebě 6,0 tis. t a vysokém objemu vývozu 25,0 tis. t dosahuje odhadovaná míra soběstačnosti u makového semene vysoké hodnoty okolo 450 %.

Produkce hořčičného semene v ČR v roce 2016 při menší výměře sklizňových ploch 11,8 tis. ha (pokles o 25,0 %) poklesla na 12,4 tis. t (o 26,6 %), a to při výnosu 1,05 t/ha. Hořčičné semeno patří ke komoditám s nejvyššími meziměsíčními výkyvy cen, průměrná CZV za rok 2016 poklesla na 15 339 Kč/t.

Z pěstebních ploch sóji o rozloze 10,6 tis. ha bylo v ČR v roce 2016 sklizeno 28,0 tis. t sójových bobů. Průměrný výnos výrazně vzrostl na 2,64 t/ha, to představuje nejlepší výsledek za mnoho let. Odhadovaný objem dovozu sóji činí 52,0 tis. t, vývozu pak 6,3 tis. t.

2.4.3. Okopaniny

Okopaniny v ČR jsou tradičními plodinami českého zemědělství. Hlavními okopaninami jsou cukrovka a brambory.

2.4.3.1. Cukrovka

Pěstování cukrovky je v letošním roce naposledy regulováno a podřízeno stanoveným kvótám. Cukerní kvóty budou ukončeny dne 30. září 2017. Cukrovka podléhá společné organizaci trhu EU a v hospodářském roce 2016/2017 funguje z původních více jak 60 cukrovarů na území České republiky 5 cukrovarnických podniků, mezi které je rozdělena kvóta v celkové výši 372 459,207 tun. Kvóta pro Českou republiku je stanovena v příloze VI nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, v platném znění.

Držitel kvóty	celková kvóta (t)
Tereos TTD, a.s.	208 715,651
Moravskoslezské cukrovary, a.s.	93 973,208
Cukrovar Vrbátky a.s.	21 989,012
Litovelská cukrovarna, a.s.	22 596,848
Hanácká potravinářská společnost s.r.o.	25 184,488
Celkem	**372 459,207**

Tabulka 9 Rozdělení cukerní kvóty pro ČR v hospodářském roce 2012/2013[6]

V ČR jde o komoditu s dobrou rentabilitou, která je daná dlouhodobou tradicí, zkušenostmi pěstitelů a regionálně vhodnými podmínkami pěstování. Zároveň trh s biopalivy představuje další příležitost pro rozvoj. Na druhou stranu je třeba počítat s riziky, která představují zejména rozhodnutí zahraničních vlastníků cukrovarů a lihovarů a nová podoba SOT v rámci SZP po roce 2014, kteří vlastní 80 % těchto kapacit.

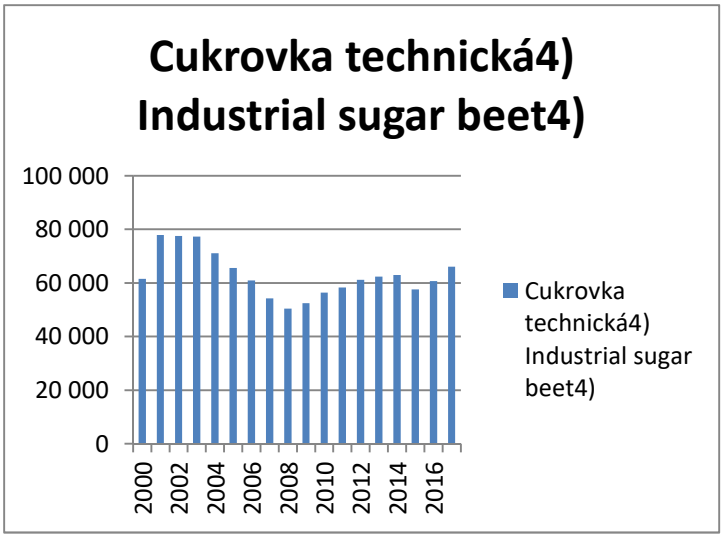

Graf č. 30 Kolísání oseté plochy cukrovky od roku 2000[5]

Očekávané zrušení cukerných kvót zvýší konkurenci na trhu EU, avšak při zachování kapacit cukrovarnictví se může prosadit technologická úroveň českých pěstitelů a produkce cukrovky se nesníží. Problémem je vlastnictví zpracovatelských kapacit zahraničními majiteli. [4]

Ukazatel	MJ	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/122)	Meziroční index
Produkční plocha celkem (potr.a nepotr. využití)	**tis. ha**	54,0	51,3	53,7	57,4	59,2	103,17
Hektarový výnos cukrové řepy	**t/ha**	54,71	58,31	60,94	59,34	71,26	120,09
Zpracovaná řepa	**tis. t**	2 415	2 565	2 832	2 919	3 576	122,50
Soběstačnost	**%**	89,5	118,0	109,9	108,7	124,2	15,47

Tabulka 10 Bilance výroby cukrové řepy[6] upraveno

Spotřeba cukru na domácím trhu se ustálila na průměrném množství 385 tis. t. Meziročně, však kolísá. V roce 2016 dosáhla průměrná CZV cukrové řepy podle údajů ČSÚ hodnoty 852 Kč/t, průměrná CPV krystalového cukru v ČR byla 12,54 Kč/t a spotřebitelská cena skončila na průměru 17,62 Kč/kg. [6]
Spotřeba cukru na domácím trhu je stabilní a v průběhu posledních 20 let se ustálila na 36,6 kg/osobu a rok. [5]

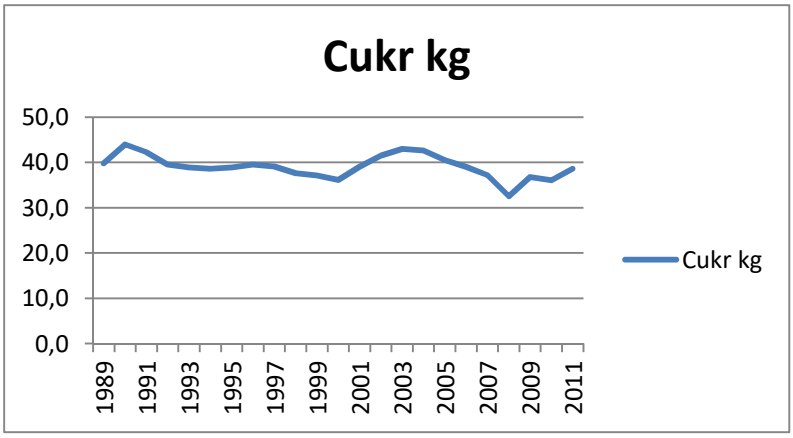

Graf č. 31 Spotřeba cukru od roku 1989 v kg/obyv./rok[5]

2.4.3.2. Brambory

Brambory jsou tradiční českou potravinou. V roce 2016 byly pěstovány brambory v České republice na 29 551 ha, přičemž v zemědělském sektoru zaujímaly plochy brambor 23 414 ha a v sektoru domácností 6 137 ha. Sklizeno bylo celkem 831 132 tun brambor, z toho 42 149 t brambor raných, 719 597 t brambor ostatních a 69 386 t brambor sadbových.

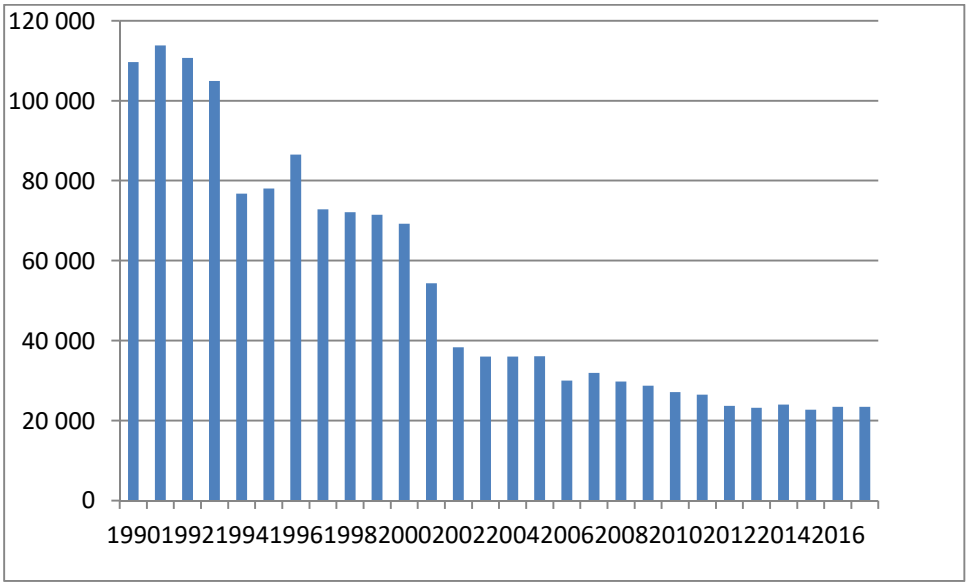

Graf č. 32 Pokles osevní plochy brambor[8]

Spotřeba brambor domácími konzumenty se od roku 1989 snížila z 82,6 kg/osoba/rok na 76,0 kg/osoba/rok v minulém roce. I toto mírné snížení ukazuje na stálý klesající trend ve spotřebě této dieteticky důležité potraviny.

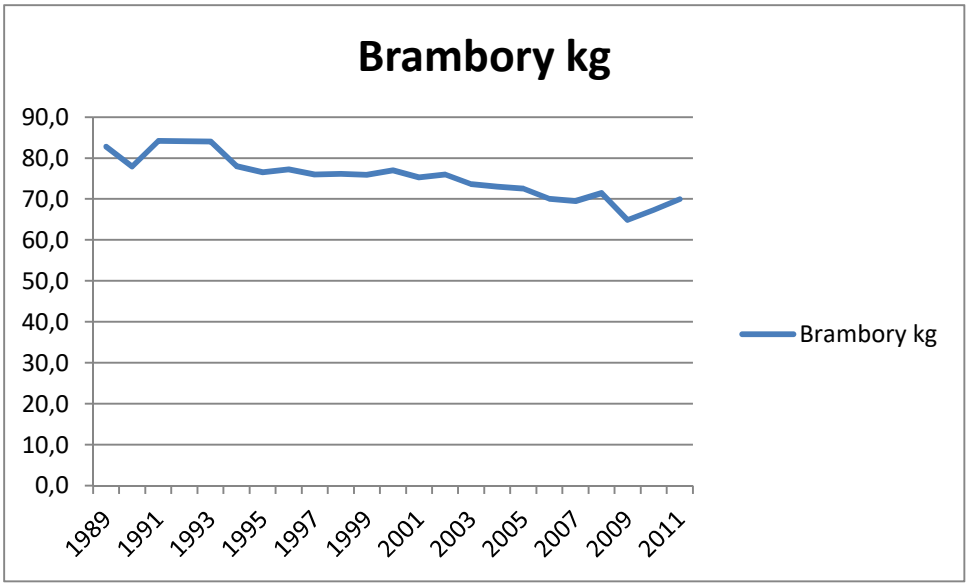

Graf č. 33 Spotřeba brambor v kg/osobu a rok od roku 1989[5]

Pohyb ceny na českém trhu konzumních brambor, znázorňuje následující graf č. 41. V roce 1989 stál 1 kg konzumních brambor 1,60 Kč/kg v roce 2010 jsme za stejný kilogram zaplatili v průměru 15,58 Kč/kg. V prvních měsících roku 2017 se cena konzumních brambor pohybovala od 15,07 Kč/kg do 18,83 Kč/kg. To ukazuje na fakt, že i přes dramatický nárůst ceny, pokles spotřeby nebyl tak významný a Češi se nechtějí vzdát brambor jako své základní potraviny.

Množství zpracovaných brambor pro výrobu bramborového škrobu bylo v roce 2016 o 53 587 tun vyšší než v roce 2015. Pro výrobu 36 620 tun bramborového škrobu bylo zpracováno 159 913 tun brambor. Výroba škrobu v roce 2016 vzrostla oproti roku 2015 o 65,9 %.

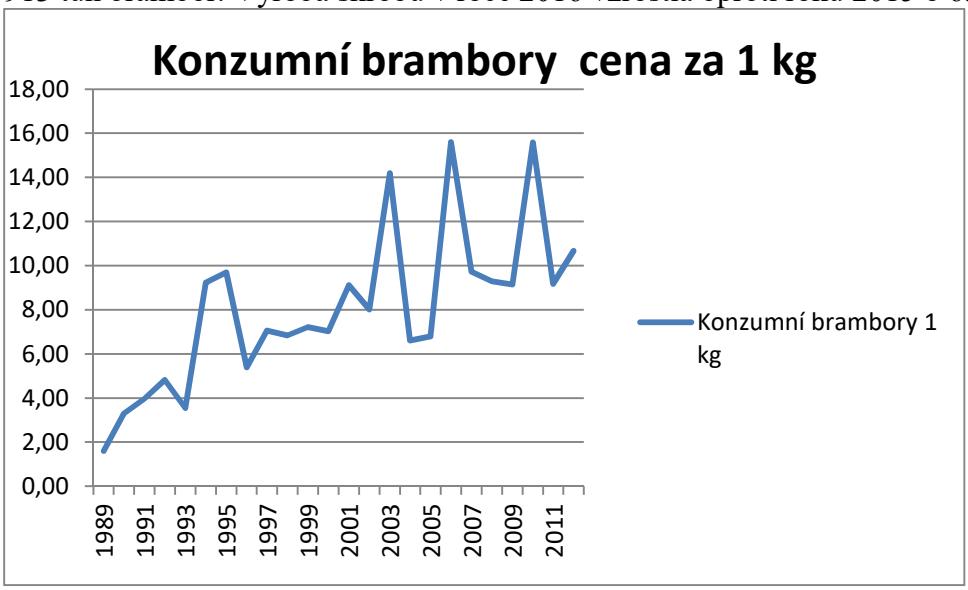

Graf č. 34 Cena konzumních brambor od roku 1989[5]

2.4.4. Luskoviny

Tradiční nutričně velmi hodnotné potraviny, jakými jsou právě luskoviny, se staly v průběhu let doslova popelkou na českém trhu. Teprve v posledních třech letech osevní plochy začaly mírně narůstat.

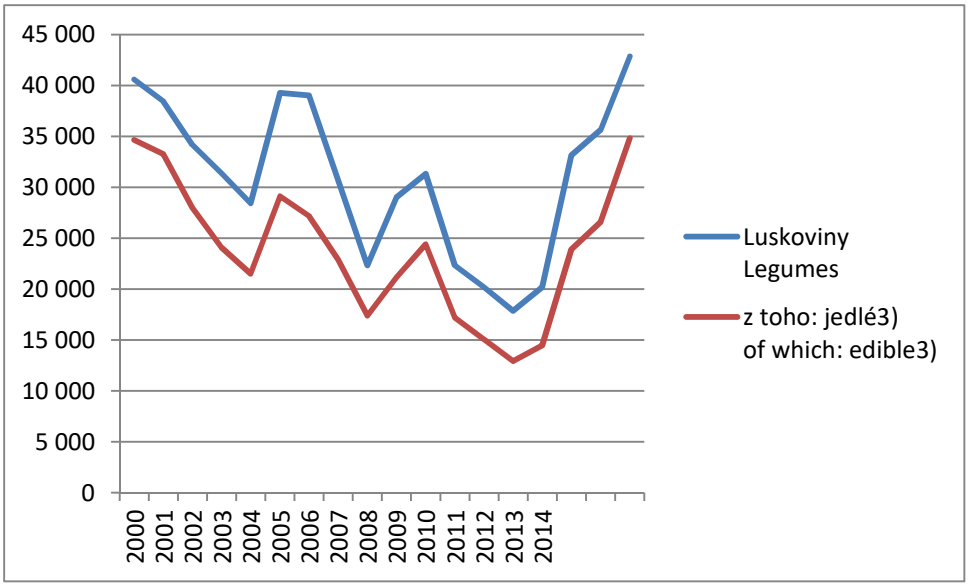

Graf č. 35 Průměrné hektarové výnosy luskovina a hrachu od roku 2005[6]

Ekonomické tlaky konkurence dovozu zejména sóji a sójových extrahovaných šrotů, vytlačili z českého trhu domácí luskoviny na zrno. Také úbytek zvířat jako spotřebitelů krmných luskovin znamená dramatické snížení výroby. V roce 1989 byly luskoviny pěstovány na ploše 43 tis. ha. Nepříznivé klimatické podmínky v roce 2012 způsobily i razantní pokles výnosu, kdy u hrachu v roce 2011 bylo dosaženo průměrného výnosu 3,05 t/ha a v roce 2012 pouze 1,94 t/ha. Teprve v roce 2015 byly luskoviny vysety na výměře v cca 33 tis. ha, což představuje 1,2 % orné půdy a v roce 2016 na výměře cca 36 tis. ha, což činí 1,4 % orné půdy.

Sklizeň za rok 2016 dosáhla produkce luštěnin, sklizená z plochy 35 633 ha, 84 623 t. Produkce hrachu na zrno, naší hlavní luskoviny, byla nižší než v předchozím roce, tj. ve výši 68 703 t, což je o 12,1 % méně než v minulém roce. Pokles produkce je důsledkem nižšího výnosu ve výši 2,58 t/ha oproti /rekordnímu výnosu v roce 2015 dosahujícího 3,37 t/ha (-21,1 %).

Ceny zemědělských výrobců sledovaných luštěnin v roce 2016 meziročně poklesly. Průměrné roční ceny hrachu jedlého poklesly o více než 1000 Kč/t z průměrné ceny přesahující 7500 Kč/t na 6 351 Kč/t. Ceny krmného hrachu během roku rovněž poklesly, i když méně výrazně na průměrnou roční úroveň 4 854 Kč/t. Kromě hrachu sklizeného vloni na ploše 15 068 ha se u nás pěstuje lupina na výměře 1 408 ha, a ostatní luskoviny např. boby mimo sóju na výměře 3 702 ha. Jenom pro dlouhodobější srovnání ceny krmného hrachu dosahovaly podle ČSÚ průměru v roce 2011 4 799,-Kč/t a potravinářského podobně jako v roce 2010 5 564,-Kč/t.

2.4.5. Chmel

Chmel je jednou z plodin, která po „otevření se světu“ byla nejvíce zasažena. Plochy chmelnic se dramaticky snížily a z téměř 11 tis. ha v roce 1989 byla plocha snížena až na 4 632 ha v roce 2011.

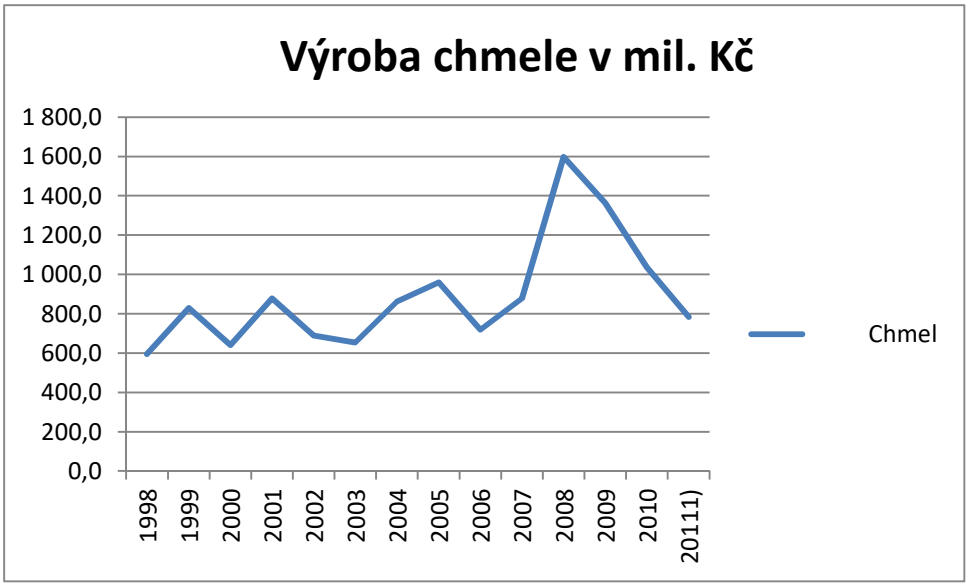

Graf č. 36 Výroba chmele v běžných cenách v mil. Kč od roku 1989[5]

Podle údajů ÚKZÚZ činila v roce 2016 celková sklizňová plocha chmele v ČR 4 775 ha. Základní odrůda Žatecký poloraný červeňák byla sklizena ze 4190 ha, což činí 87,7 % z celkové výměry. Před třemi lety byla registrovaná další jemně aromatická odrůda Saaz Late, která byla v průběhu roku 2013 zařazena Výzkumným ústavem pivovarským a sladařským na seznam českých odrůd chmele doporučených pro vaření piva označovaného Chráněným zeměpisným označením „České pivo“. V roce 2016 dosáhla odrůda Saaz Late celkové sklizňové plochy 41 ha, což činí 0,9 % z celkové výměry. Poměrně větší plochu dosáhla odrůda Sládek, a to 267 ha, což činí 5,6 % z celkové výměry. Ročník 2016 byl výnosově nejlepší v historii. V ČR se v roce 2016 podle ÚKZÚZ sklidilo celkem 7 711,61 t chmele (2015 – 4 842,62 tun) s průměrným celkovým výnosem 1,61 t/ha (2015 – 1,05 t/ha).
V jednotlivých chmelařských oblastech chmel a jeho výroba prochází dlouhodobou krizí. Díky přebytku nabídky nad poptávkou došlo ke snížení ploch zejména v USA, Číně a v České republice. Struktura odrůdové skladby je díky převládající odrůdě Žatecký poloraný červeňák (87 % chmelnic) dobrá, ale stáří chmelnic již neodpovídá potřebám, neboť 40 % chmelnic je starších jak 15 let. V České republice se ročně obnovuje okolo 5 % ploch.

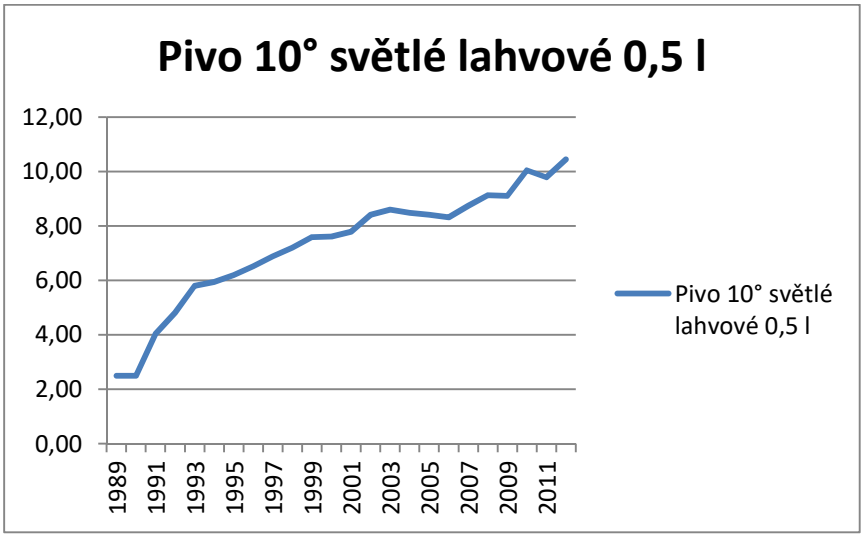

Graf č. 37 Průměrné ceny piva 10° od roku 1989 [5]

Chmel jako důležitá surovina pro výrobu piva je významně ovlivněna mimo jiné i cenou piva. Cenový skok v ČR o 418 % od roku 1989, viz graf č. 44, a změna technologie výroby nevede ke zvýšení spotřeby jakostního českého chmele.

Plodina je velmi náročná na agrotechniku, na množství lidské práce, na kvalitní ochranu a je velmi citlivá na výkyvy a extrémy počasí. Průměrná CZV v loňském roce byla velmi příznivá a v průměru činila 239 tis. Kč/t.

80 % výroby českého chmele se vyváží, chmel je významnou exportní komoditou, konkurence je však díky vysoké nabídce obrovská a posilování kurzu CZK vůči USD nebo EUR oslabuje možnost uplatnění českého chmele na zahraničních trzích.

2.4.6. Pícniny

Podobně jako chmel i pícniny za posledních 24 let prodělaly velké strukturální změny. Pokud

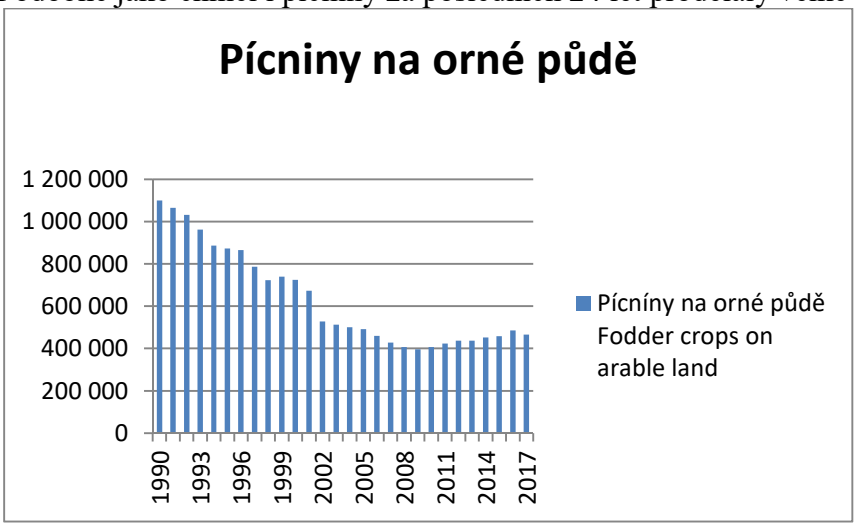

Graf č. 38 Osevní plochy pícnin od roku 1990 v ha[5]

se budeme podrobně zabývat stavem pícnin, musíme je rozdělit na pícniny na orné půdě, kde výměra dramaticky poklesla téměř o 700 tis. ha, viz graf č. 38.

Nárůst ploch TTP včetně pastvin však za stejné období činil pouze 160 tis. ha. Z toho lze usuzovat, že zemědělci velmi obezřetně posuzují, které pozemky trvale zatravnit, neboť celé generace našich předků hledali způsob intenzivního využití základního výrobního prostředku jakým je zemědělská půda a protože využití jako půdy orné je daleko intenzivnější a tím i produktivnější, měli snahu o maximální možné zornění. Tím chceme dokumentovat, že vysoké zornění, které je nám často vytýkáno, není výmyslem socialistického zemědělství, ale vycházelo z hluboké tradice českého zemědělství v členitém terénu České republiky. Jiná situace je ve slučování pozemků, odstraňování mezí a úvozů atd., což můžeme ovšem sledovat v celém vyspělém světě a je zejména výsledkem využívání zemědělské techniky – traktory druhé generace byly konstruovány na průměrnou výměru 60 ha honu, kde byla jejich tažná síla optimálně využita s minimem obrátek a s minimem neproduktivní práce. Dnešní zemědělská technika je postavena na dvojnásobné výměry.

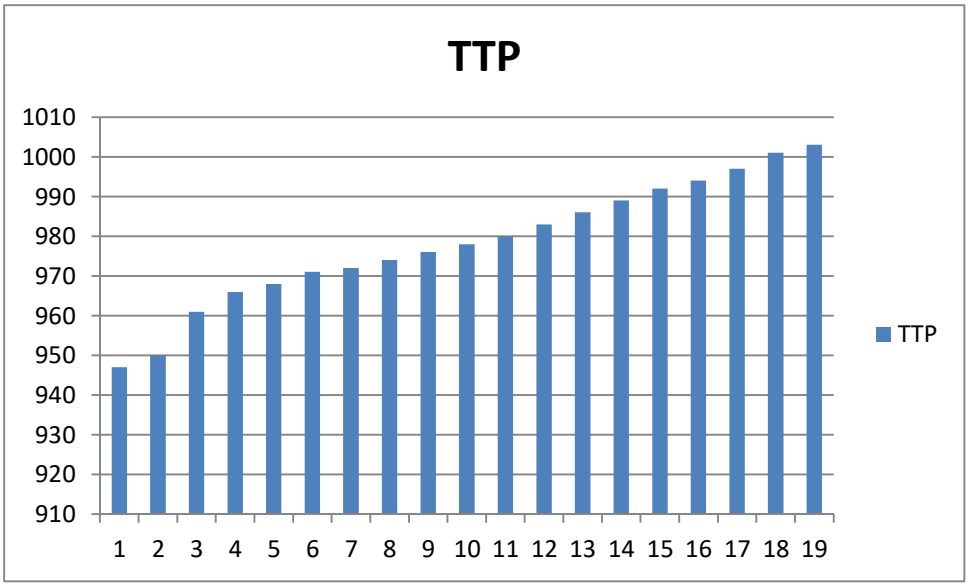

Graf č. 39 Plochy TTP od roku 1998 v tis. ha[5]

Pokles ploch pícnin na orné půdě má hlavní důvod v rapidním poklesu stavu skotu, který nebyl nahrazen nárůstem stavu ostatních chovaných býložravců. Postupným zaváděním

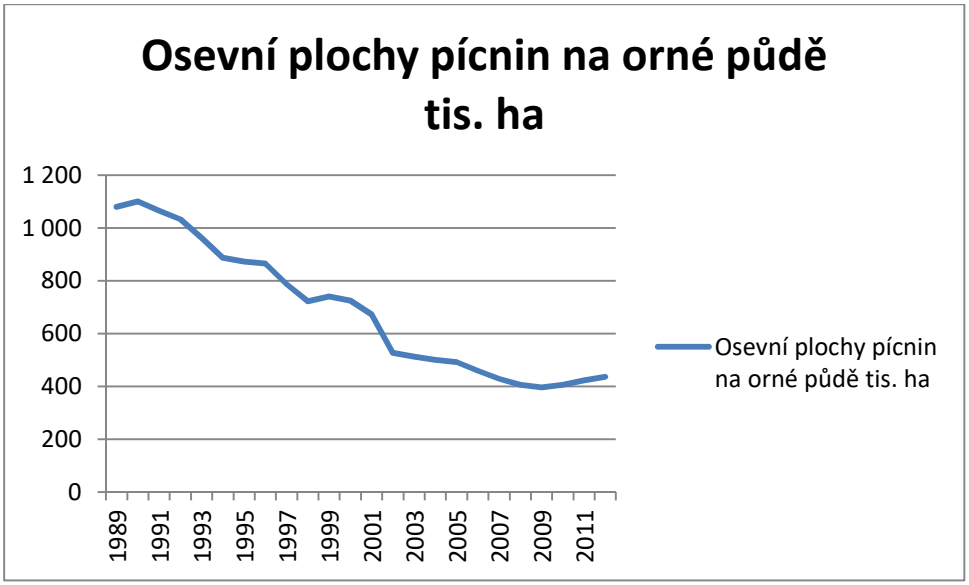

Graf č. 40 Plochy pícnin na orné půdě od roku 1989[6]

holštýnského skotu a změnou krmné dávky s posílením energetické složky tvořené zejména kukuřicí silážní nedošlo, mimo jiné díky obrovskému snížení stavů zvířat dodnes k překročení výroby kukuřice silážní proti roku 1989 a to ani při diverzifikaci zemědělské činnosti a vybudování bioplynových stanic viz graf č. 38 a 40.

Pokles výroby pícnin na orné půdě z 8 mil. t v roce 1989 na minimum v roce 2010 2,460 mil. t a poté růst až na 3,537 mil. tun v roce 2016 dokumentuje obrovskou absenci zejména víceletých pícnin v osevním postupu a tudíž vážnou absenci dobrých předplodin (zejména, když v osevním postupu chybí i luskoviny na zrno). Kukuřice na zeleno a na siláž postupně klesala a v roce 2005 dosáhla 6,870 mil. t, od té doby postupně roste, v roce 2016 sklizeň dosáhla 9,545 mil. t.

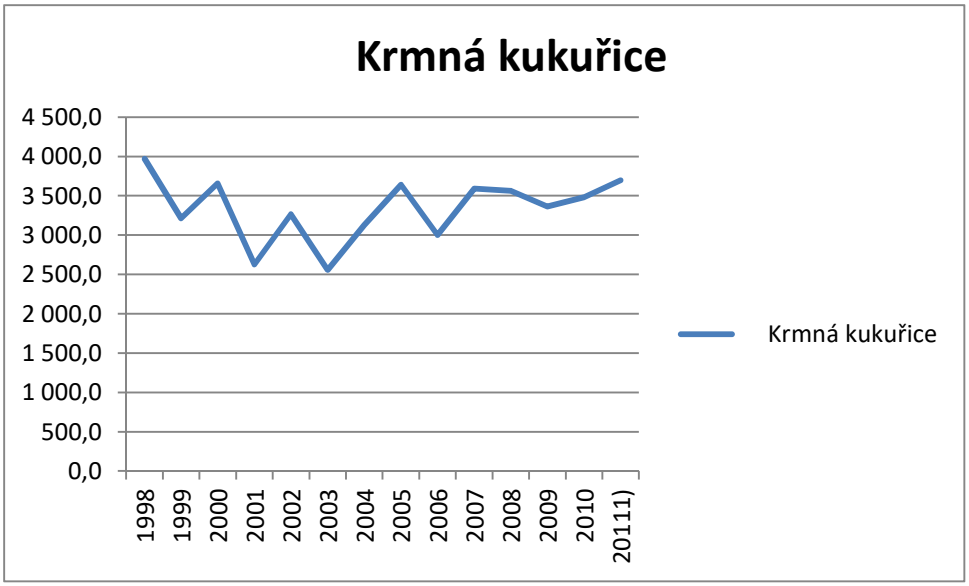

Graf č. 41 Výroba krmné kukuřice v běžných cenách[5]

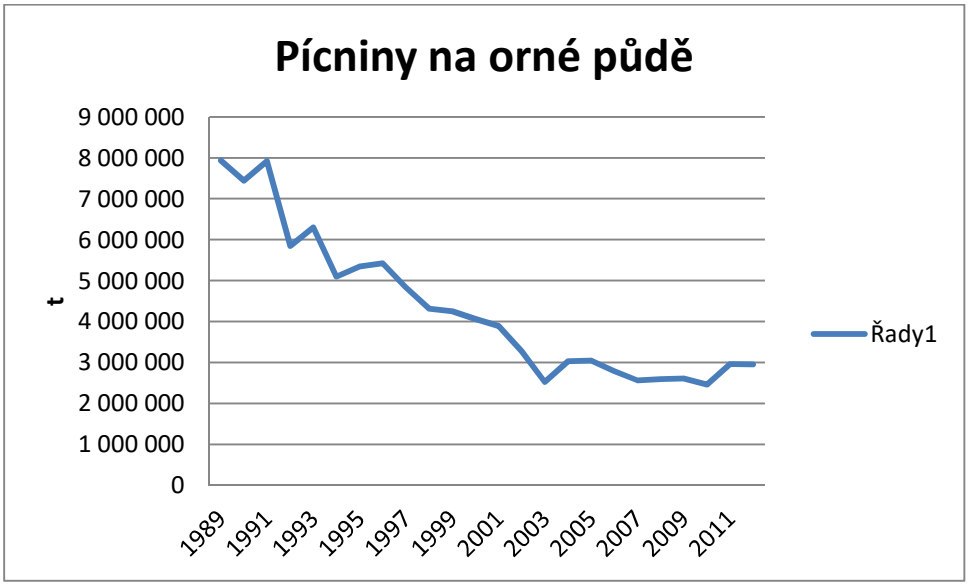

Graf č. 42 Výroba pícnin na orné půdě v tunách [5]

2.4.7. Zelenina

Další a to doslova popelkou českého zemědělství je zelenina. Otevření českého trhu a zároveň uzavření odbytových možností v zahraničních řetězcích na domácím i zahraničním trhu a neschopnost konkurence znamenalo, že došlo k rapidnímu poklesu výroby i tradiční zeleniny jako např. zelí, cibule, špenátu, česneku a mrkve.

Sklizňová plocha výrazně poklesla, až na 12 517 ha v roce 2012 viz graf č. 50 a v současné době se mírně zvedá. V roce 2016 dosáhla výměra pěstované zeleniny 14 451 ha. Přesto, že statistika vykazuje nárůst produkce zeleniny a zahradnických produktů, viz graf č. 51, saldo zahraničního obchodu se rok od roku propadá. Záporné saldo zahraničního obchodu čerstvou zeleninou v roce 2016 dosáhlo 9 327 863 tis. Kč.

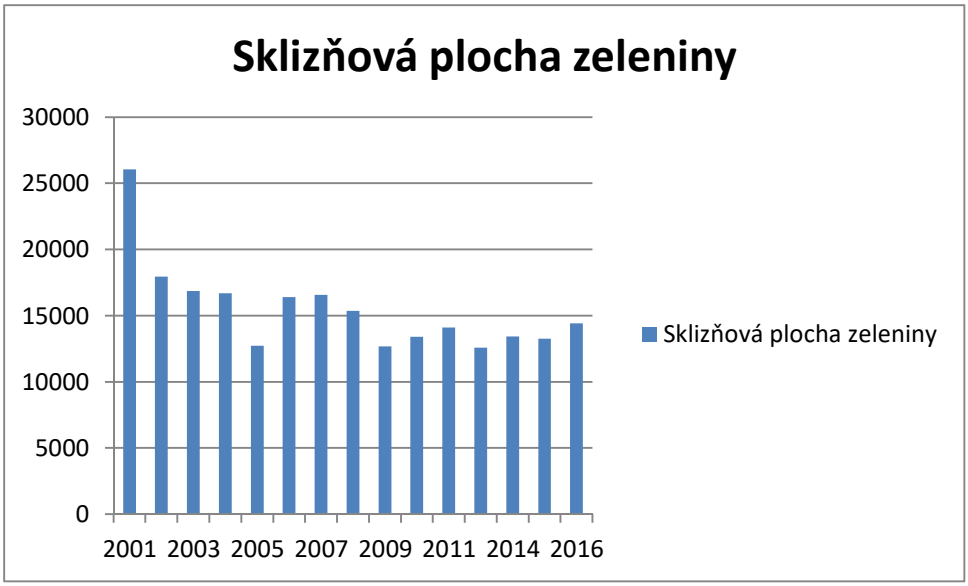

Graf č. 43 Pokles sklizňové plochy zeleniny v ČR od roku 2001[8]

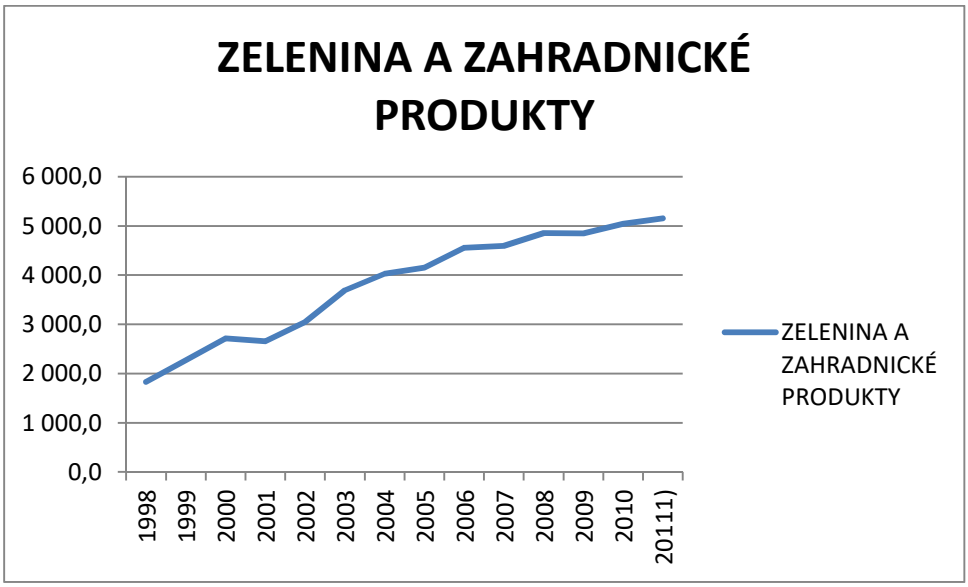

Graf č. 44 Výroba zeleniny a zahradnických produktů v mil. Kč [8]

Sklizňová plocha se neustále do roku 2014 snižovala, výroba se ustálila posledních deset let na výši okolo 1,5 mld. Kč/rok a to přesto, že spotřeba zeleniny se za posledních 24 roků zvýšila o 24,3 % na 85,4 kg/osobu/rok.

Dovoz čerstvé zeleniny do ČR se v roce 2016 v porovnání s předchozím rokem opětovně zvýšil o 6 % na 646,1 tis. t v hodnotě 11,4 mld. Kč. Dodávky ze zemí EU vzrostly o 5 % na 591,3 tis. t, což představuje téměř 92% podíl na celkovém objemu importované zeleniny do ČR. Nejvyšší dodávky zeleniny pocházely z Nizozemska (115,8 tis. t), Španělska (111,0 tis. t), Polska (88,4 tis. t), Německa (80,1 tis. t) a Itálie (60,5 tis. t).

Dovoz zpracované a konzervované zeleniny se pohybuje okolo 2 – 2,5 mld. Kč, zatímco vývoz pouze okolo 1 mld. Kč ročně.

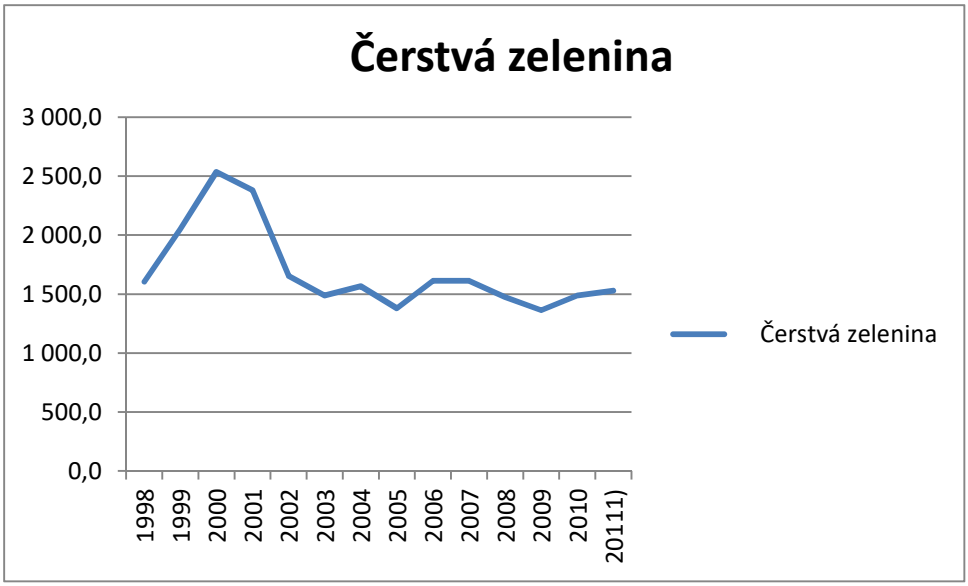

Graf č. 45 Výroba čerstvé zeleniny v mil. Kč[5]

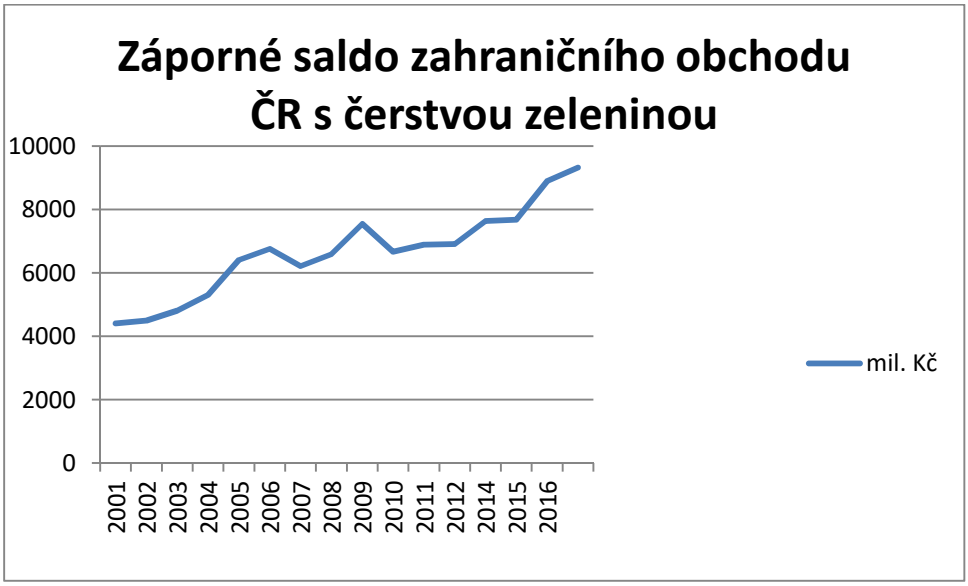

Graf č. 46 Růst záporného salda obchodu s čerstvou zeleninou v mil. Kč [6]

2.4.8. Ovoce

Celková i produkční plocha sadů se neustále snižuje. V roce 2012 dosáhla výměra ovocných sadů 20 769 ha a z toho produkčních sadů 16 384 ha. Produkce ovoce v roce 2012 dosáhla 300 tis. t. Podíl přestárlých výsadeb ovocných sadů dosáhl v loňském roce 8,2 tis. ha, což činí 46,7 %.
Dovoz čerstvého a sušeného ovoce v roce 2012 dosáhl úrovně 539,2 tis. t, což činí meziroční pokles o 3 %, ale hodnota dovozu se zvýšila o 4,5 % na částku 11,4 mld. Kč. Záporné saldo obchodu s ovocem tak dosáhlo výše 8,5 mld. Kč.

Největšími dodavateli byli tradičně Španělsko, Itálie, Německo, Slovensko, Polsko a Francie.

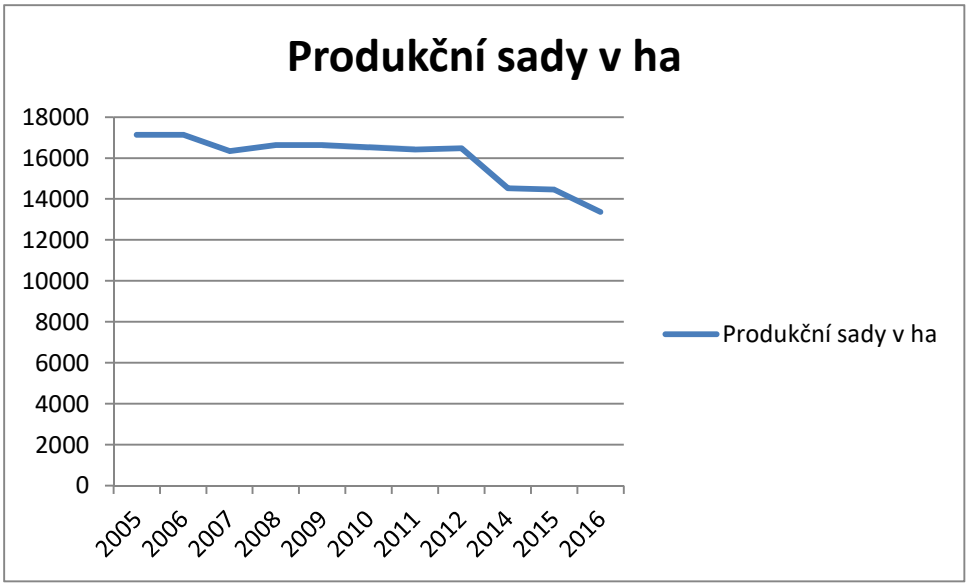

Graf č. 47 Vývoj ploch produkčních sadů v ČR v ha [6]

Graf č. 48 Vývoj celkové sklizně ovoce bez jahod[6]

Kromě jiných subtropických a tropických druhů ovoce dovážíme i ovoce mírného pásma a to zejména jablka v rozsahu 70 – 80 tis. t/rok, hrušky 10 – 14 tis. t/rok, třešně v rozsahu 250 – 450 t/rok, švestky a slívy 8 – 10 tis.t/rok. Dovoz čerstvého ovoce domácí provenience v takovém rozsahu je překvapující a naprosto zbytečný.

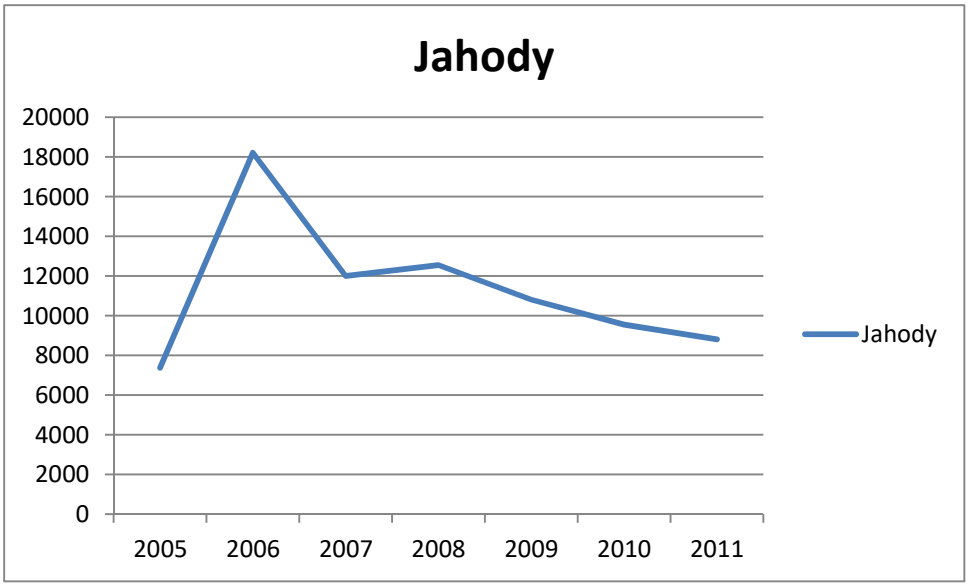

Graf č. 49 Vývoj celkové sklizně jahod v t [6]

2.4.9. Réva a víno

Největší rozsah ploch plodných vinic byl v ČSSR v roce 1985, kdy výměra dosahovala 12 794 ha a později docházelo k jejímu postupnému snižování. V roce 2001 činila výměra registrovaných vinic 11 742 ha. Dále došlo k rychlému rozvoji a přeregistraci v rámci vstupu ČR do EU a v roce 2005 činila plocha vinic 19 646,7 ha a z toho bylo osázených ploch 18 554,3 ha. V roce 2011 byl produkční potenciál vinic 19 633,45 ha a z toho bylo osázených vinic 17 198,05 ha. V loňském roce byl produkční potenciál vinic 17 737,123 ha. V roce 2016 bylo v České republice vysazeno téměř 435 ha nových vinic, což byl znatelný nárůst proti předchozím letům. Dochází zároveň k postupné koncentraci vinohradů u velkých pěstitelů. 1 % pěstitelů z celkového počtu obhospodařuje 45 % celkové plochy vinic ČR. Pouze 55 ha bylo produkčních vinic stolních odrůd.

Sklizeň dle dat ČSÚ v roce 2011 činila 91 253 t při průměrném výnosu 5,7 t/ha. V roce 2012 bylo přibližně sklizeno 59 990 t při výnosu 3,83t/ha.

Struktura hlavních pěstovaných odrůd je tato: Veltlínské zelené (1 630,1 ha), Muller Thurgau (1 569,1 ha), Ryzlink rýnský (1 242,2 ha), Ryzlink vlašský (1 192,1 ha), Svatovavřinecké (1 285,7 ha), Frankovka (1 165,2 ha), Zweigeltrebe (812,0 ha), Rulandské modré (715,9 ha).

2.4.10. Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny

Struktura a rozsah pěstování léčivých, aromatických a kořeninových rostlin má v ČR dlouholetou tradici. Nestabilní situace s odbytem a výkupní cenou způsobuje, značné kolísání v pěstovaných plochách viz grafy č. 50 a 51.

V ČR narůstá počet zpracovatelů a tím i zájem o surovinu, na druhé straně stagnace cen a náročnost ekonomická i agrotechnická odrazují pěstitele. Tradičními pěstovanými druhy jsou zejména kmín, heřmánek, fenykl, kopr, jitrocel kopinatý, ostropestřec mariánský, námel a koriandr a v tomto pohledu můžeme brát v úvahu i makovinu.

Graf č. 50 Sklizňové plochy léčivých rostlin v ha [6]

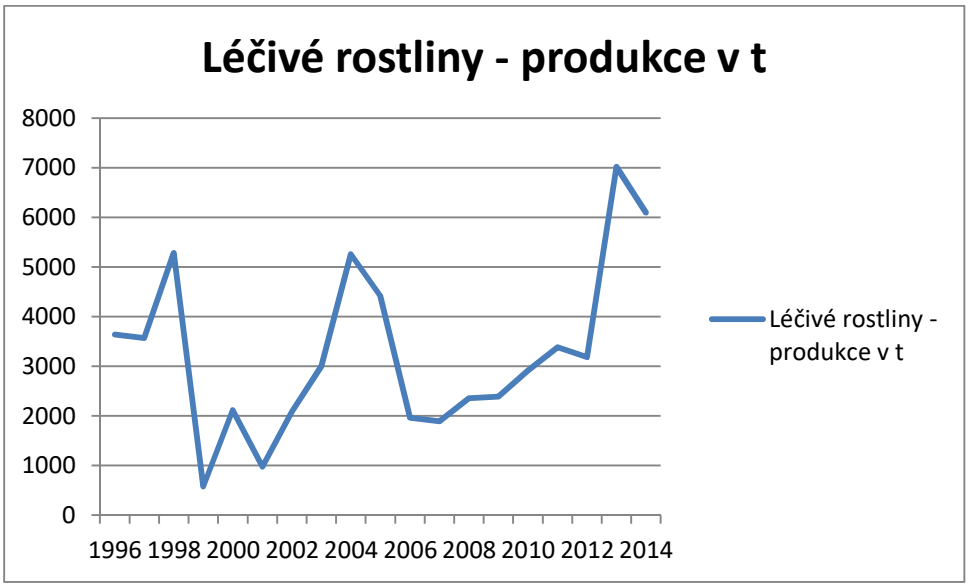

Graf č. 51 Produkce léčivých a kořeninových rostlin v t [6]

Cenové rozpětí podobně jako např. u máku je velmi široké u kmínu za posledních několik let kolísala výkupní cena pro pěstitele od 20 do 80 Kč/kg. Nákupní cena pozvolna roste zejména vzhledem k neustálému nedostatku surovin na trhu.

Vývoj salda zahraničního obchodu s léčivými rostlinami a kořením je dlouhodobě záporné a každým rokem se dále zhoršuje. Zatímco v roce 2005 záporné saldo činilo 200 mil. Kč v roce 2015 již 1 011 mil. Kč a v roce 2016 1 075 mil. Kč.

Graf č. 52 Sklizňové plochy kořeninových rostlin v ha [6]

2.4.11. Okrasné rostliny

Struktura a vývoj pěstebních ploch okrasných rostlin dosáhla svého vrcholu v roce 1988, kdy bylo v ČR 218 ha krytých ploch, z toho 185 ha skleníků, 22 ha fóliovníků a 11 ha pařenišť. Okrasné školkařství dosáhlo výměry podle registrace ÚKZÚZ v roce 2016 2 230 ha a okrasné školkařství bylo produkováno na 279 ha.

Také okrasné rostliny mají velmi výrazné záporné saldo zahraničního obchodu, které u květin dosáhlo v loňském roce 2 666 mil. Kč. Bilance zahraničního obchodu v okrasném školkařství činí – 521,8 mil. Kč a v ovocném školkařství – 19,1 mil. Kč.

2.4.12. Geneticky modifikované plodiny

V České republice v rámci našeho členství v EU je možné pěstovat geneticky modifikovanou Bt kukuřici MON 810 odolnou proti zavíječi kukuřičnému (od roku 1998) a geneticky modifikovanou odrůdu brambor Amflora (od roku 2010) pro průmyslové zpracování.

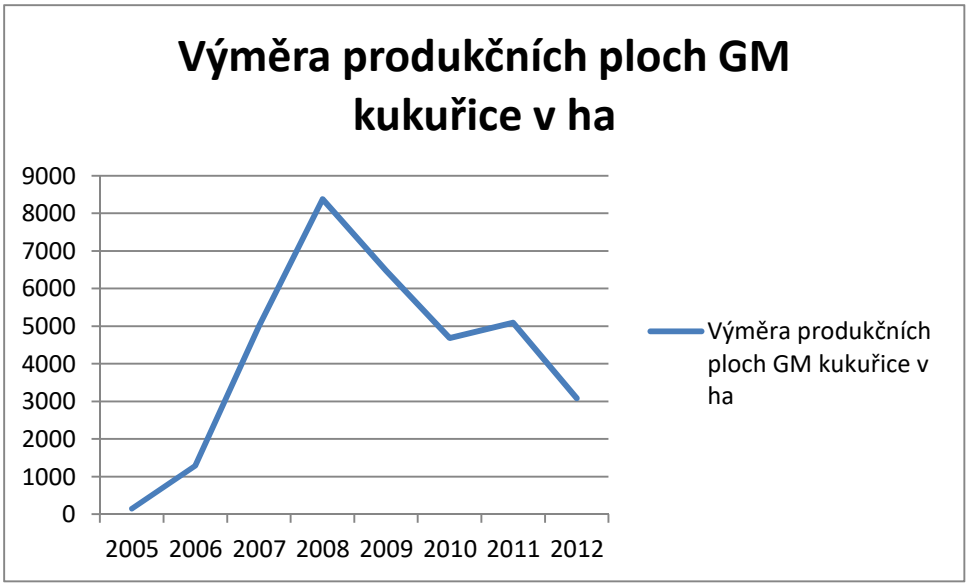

Graf č. 53 Vývoj pěstebních ploch GM kukuřice v ha [6]

V ČR byly brambory odrůdy Amflora pěstovány zkušebně na ploše 150 ha v roce 2010. Zastánců i odpůrců geneticky modifikovaných plodin je celá řada. V EU je legislativa založena na skutečnosti, že nebyl potvrzen škodlivý vliv na zdraví lidí a zvířat a negativní vliv na životní prostředí. Přesto byl zaveden „princip předběžné opatrnosti“, což je právní mechanizmus, kdy nemáme úplné vědecké informace o vlivu nové technologie a produkty u nichž se zjistí vědecky podložená závadnost, nebudou nikdy schváleny pro evropský trh, případně mohou být okamžitě z trhu staženy a zakázány.

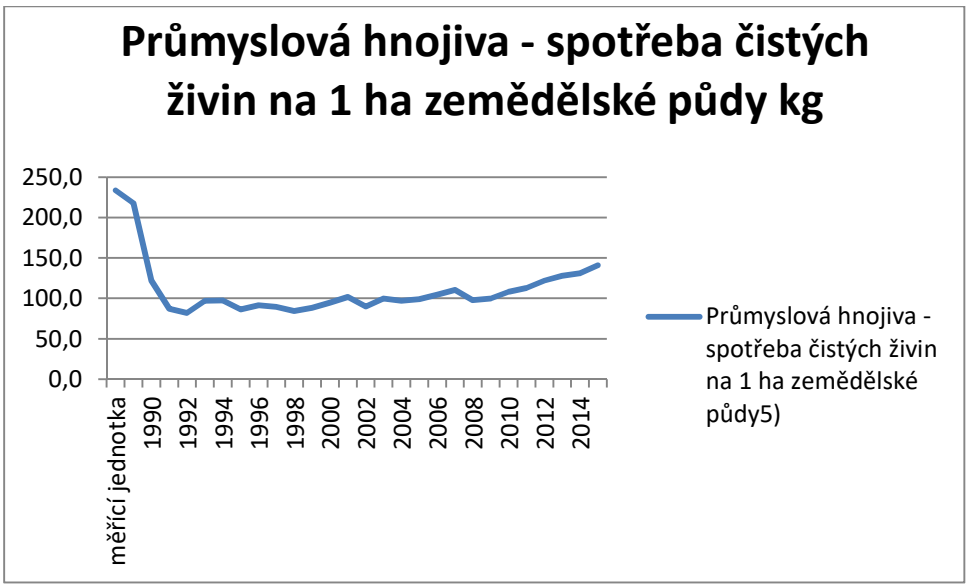

Graf č. 54 Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách v kg/ha[5] 5) za hospodářský rok

3. Závěry a doporučení

Česká republika a české zemědělství jsou nedílnou součástí Evropské unie a Společné zemědělské politiky. Celý svět již dávno pochopil, že je významně lepší se sdružovat a spolupracovat, než se rozdělovat, vytvářet bariery a konkurovat si. Poslední období od roku

1989 bylo v ČR charakteristické neustálým rozdělováním, kořistěním a rozkrádáním majetku občanů a této republiky.

Privatizace a transformace zemědělství byla provázena stejnými procesy a proto je nejvyšší čas, aby tato neúspěšná etapa českého zemědělství skončila a byla nahrazena skutečnou koncepcí a strategií udržitelnosti zemědělství, růstu výroby, zpracování, obchodu a služeb.

3.1. Co pro to musíme udělat

a) V rámci SZP buďme dobrými partnery ostatních evropských zemí, využívejme výhod, které SZP našemu zemědělství poskytuje a dodržujme pravidla, která byla nastavena V zemědělství 28 zemí EU pracuje 22,1 mil. lidí ve 14 milionech farem a firem. My jsme velmi malí z pohledu EU – 2,1% obyvatel, 1,2% HDP, 1,05 % počtu zemědělců. Zaujímáme z hlediska čerpání evropských peněz nejhorší místo – netýká se to však zemědělství. Využijme možnosti příhraniční spolupráce i partnerství, které jsou podporovány EU.
b) Vraťme zemědělství a zemědělcům jejich důstojnost, vraťme venkovu pozici, která mu náleží. Zemědělci poskytují naší kulturní krajině služby v údržbě a v řádném obdělávání této krajiny. Za tuto veřejnou službu dostávají díky SZP významné prostředky, které by měli efektivně využít. Prosazujme narovnání odměňování pracovníků v zemědělství a správné rozdělování. Tím nejlépe vrátíme zemědělcům jejich důstojnost, zemědělství není žádný podřadný obor. Sice se každý tváří, že mu rozumí, ale většinou o něm nic neví. Proč má mít zemědělec 40 – 60 průměrné odměny?
c) Jak bylo již dříve řečeno, výroba není samozřejmostí. Je to složitý proces, který má svá přísná pravidla a v zemědělství a v rámci SZP ještě přísnější a složitější ve vztahu k přírodním zákonům. Věnujme se proto výrobě. Naše zemědělská výroba jede na poloviční nebo ještě menší výkon.
d) Nemáme dost zvířat, abychom zajistili dostatečné organické hnojení a doplňování humusu v půdě. Není vyrovnaná bilance mezi rostlinnou a živočišnou výrobou a digestát a fugát bioplynových stanic zajistí vyhnojení pouze 50 – 60 tis. ha.
e) Naši prarodiče a rodiče se sdružovali do strojních a hospodářských družstev z ekonomických a hospodářských důvodů, proto byly podílníky a akcionáři cukrovarnického spolku, lihovarů, škrobáren, pivovarů atd., aby mohli participovat na finalizaci své produkce, to dnes chybí.
f) Vyrábět však pro samotnou výrobu je nesmyslné, za zemědělskou prvovýrobou musí následovat úprava a skladování produkce, zpracování do výrobků, balení distribuce a hlavně obchod. Zkracujme a urychlujme toto řetězení zejména v oborech, kde se to samo nabízí.
g) Ztratili jsme vlastní český trh, ani jeden obchodní řetězec není český, v případě jakýchkoliv krizí, budou vždy tyto řetězce řešit problémy své výroby a svých zemědělců a výrobců a my zůstaneme stranou. Hledejme cesty pro obchod doma i v zahraničí a vybudujme postupně vlastní český obchodní řetězec a ve spolupráci s těmi velkými, vytvořme opět svůj silný zahraniční obchod – máme tu Agrofert holding, Agro 2000, Lukrom a další i ti mohou spolupracovat se zemědělci a my s nimi na základě rovnocenného partnerství.
h) Ztratili jsme již dvě generace středně vzdělaných zemědělců a jednu generaci vysokoškolsky vzdělaných zemědělců. Je poslední šance na tuto nápravu. Je třeba provázat potřeby zemědělské praxe s možnostmi učňovského, středního a vysokého

školství, abychom zajistili generační obměnu, která pokud, nebude provedena v krátké době, bude znamenat další ztrátu pozic českého zemědělství.

i) Neoslabujme dále svojí pozici ve službách, ve výrobcích pro zemědělství, potravinářství a v servisních činnostech a posilujme naopak i tuto sféru obchodu a služeb.
j) Neoslabujme nadále vědu a výzkum pro zemědělství, ne nadarmo nám EU vyčítá, že dáváme do vědy a výzkumu málo prostředků. Využijme výsledků vědy a výzkumu pro provozní praxi, pro získání mimořádných výhod na trhu.
k) Podporujme poradenství v zemědělství. Musíme oddělit komerční poradenství a poradenství jako veřejnou službu. Veřejná poradenská služba je tu pro informování a zavádění povinností vyplývajících z povinných požadavků na hospodaření jak z pravidel EU tak i domácí legislativy do praxe. Všichni zemědělci jsou podřízeni pravidlům Cross – compliance, správné zemědělské praxe, integrované produkce, rostlinolékařství, někteří agroenvironmentálním opatřením, někteří programu krajinných prvků, Natura 2000, atd. Věnujme pozornost těmto zemědělcům a naučme je dodržovat pravidla, aby nepřicházeli o dotace a aby přes tato omezující pravidla mohli dobře a efektivně hospodařit. V oblasti používání chemických ochranných prostředků, léčiv, krmiv a jejich komponentů, hnojiv, techniky a technologií, výrobních, zpracovatelských a jiných postupů atd. jako komerčního poradenství je však poradenství věcí zemědělce a jeho komerčního poradce.
l) Ekologické zemědělství se postupně rozvíjí i v České republice, zaslouží si rovněž plnou podporu jak v oblasti výroby, tak služeb a obchodu.
m) Zasaďme se o postupné odstraňování nesmyslné, přebujelé a komplikované administrativy.
n) Prosazujme postupné zjednodušení legislativy.
o) Nenechme již nadále za sebe rozhodovat nekompetentní „politiky a odborníky“ a zvolme si své představitele pro další skutečný rozvoj a skutečnou strategii růstu českého zemědělství.

3.2. Inventura stávajícího stavu od roku 2013

Stručná inventura stávajícího stavu našeho zemědělství a jednotlivých oblastí výroby, byla provedena v analytické části této práce. Došlo k obrovskému propadu výroby, významně ubyla zemědělská a orná půda, bezprecedentní je snížení a propad v chovu skotu i prasat. Tento propad je tak obrovský, že dnes nemáme možnost efektivně organicky vyhnojit ¾ plochy zemědělské půdy. Nedodržování pravidel pro efektivní vápnění vede k okyselování půd.

Pokles výroby, zkreslování skutečného stavu dotacemi a ztráta domácího i zahraničních trhů znamená zatížení státního rozpočtu dovozem potravin a dalších komodit, které si můžeme a umíme vyrobit sami. I přesto, že se obrat zahraničního obchodu v roce 2016 zvýšil na 167 mld. Kč a byl rokem rekordním. Zatímco se zeměmi EU máme kladnou bilanci zahraničního obchodu, s ostatními zeměmi je saldo záporné. Hlavními dovozovými komoditami, z těch, které můžeme vyrábět sami, je vepřové maso, hovězí maso, pekařské zboží, cukr, sýry a tvaroh. Proti roku 2015 se nejvíce zvýšil dovoz vepřového masa a to na 355,2 t živ. hmotnosti a soběstačnost ve vepřovém mase klesla na úroveň 46,9%.

Z exportu nejvíce narostl vývoz pšenice, řepkového oleje, semen řepky a cukru. [6]

3.3. Hlavní důvody současného stavu

Za hlavní důvody současného stavu zemědělství ČR lze s velkou mírou jistoty označit chaotickou a překotnou privatizaci a restituce zemědělského majetku, které provázely negativní jevy, rozkrádání atd. Bezkoncepčnost zemědělské politiky vlád v období 1989 – 2004 před přistoupením k EU, nevyrovnané podmínky mezi státy EU po našem přistoupení a tím vytvoření umělé konkurence i mezi starými členskými státy EU a nově přistoupivšími. Na tomto stavu se nepochybně podílí i chaotické vydávání stále nových zákonných norem, které málokdo zná a málokdo dodržuje. Obrovský nárůst administrativy, vykazování a kontrol. Dále obrovský nárůst omezujících faktorů v krátké době, s malou možností adaptace výroby na tyto podmínky, kdy odpovědné instituce a politici mají jenom chabou představu, s čím se zemědělci v provozu potýkají.

Zakládání malých rodinných farem, bez ekonomiky. Soustředění se na získávání dotací, dotace za nevýrobu, vytvoření vrstvy „pražských zemědělců“ jsou další negativní jevy minulého období.

Absence dvou generací středně vzdělaných a jedné generace vysokoškolsky vzdělaných mladých lidí v zemědělství je dluh v koncepci MŠMT a v nastavení systému úhrad za vzdělávání, bez provázání se skutečnou potřebou profesí a oborů zemědělské praxe. Vytváření generací vzdělaných mladých lidí bez povinné praxe, bez základních znalostí výrobního a pracovního prostředí vede k deziluzi a ztrátě chuti pracovat. Vytváření virtuální reality, že práce je nejhorším způsobem získávání prostředků k obživě, vede mladou generaci na zcestí.

Jistou míru odpovědnosti neseme my všichni. Nestačí pouze obměnit techniku a technologie. Je třeba se soustředit na jednotlivé parametry výroby, na kvantitu, kvalitu, nákladovost. Musíme vytvářet podmínky pro generační obměnu již na základních školách. Obnovit vzdělání a vzdělanost pro potřeby společnosti – zajistit nové generace odborníků pro zemědělství. Musíme dál hledat cesty pro tvorbu zisku aplikací nových poznatků vědy a výzkumu. Dále budeme hledat cesty, jak diverzifikovat svoji činnost. Jak se spojovat s domácími i zahraničními partnery. Budeme využívat poradenství jak to podporované, poskytující zemědělcům veřejnou službu, tak komerční, které naši výrobu bude posunovat směrem k efektivitě, k vyšší účinnosti atd.

3.4. Zakrývání a zkreslování skutečností

Nenechme se zmást zakrýváním a zkreslováním skutečného stavu věcí. Jestliže vyrábíme 56 % mléka, které jsme vyráběli v roce 1989 i přes téměř dvojnásobný nárůst užitkovosti na dojnici, tak to není v pořádku. Jestliže dovážíme vepřové maso, které tvoří záporné saldo v dovozu a vývozu 16 mld. Kč, tak to není v pořádku. Dovážíme zeleninu a ovoce mírného pásma. Masivně dovážíme brambory a cukr, co k tomu dodat.

Nenechme se zmást zprávami o zoufalém stavu zemědělských půd z hlediska ohrožení vodní a větrnou erozí, když nám ubylo přes 800 tis. ha zemědělské půdy. Nebudeme podceňovat erozi a budeme řešit problémy s ní, ale zároveň očekáváme, že absolutní ztráta zemědělské půdy bude zastavena důsledným dodržováním zákona na ochranu zemědělského půdního fondu a zákona o zemědělství.

Snižování kvality zemědělských půd z hlediska organického hnojení, čerpání základních živin i stopových prvků a snižování kvality v důsledku absence vápnění znamená snižování výnosů, snižování kvality produkce a vyšší riziko z hlediska vlivu klimatických změn.

Nebudeme věřit takové zprávě, že jsme soběstační ve výrobě hovězího masa a mléka, když spotřeba hovězího masa klesla z 30 kg/osobu/rok na 7,9 kg/osobu/rok. Nemůžeme věřit

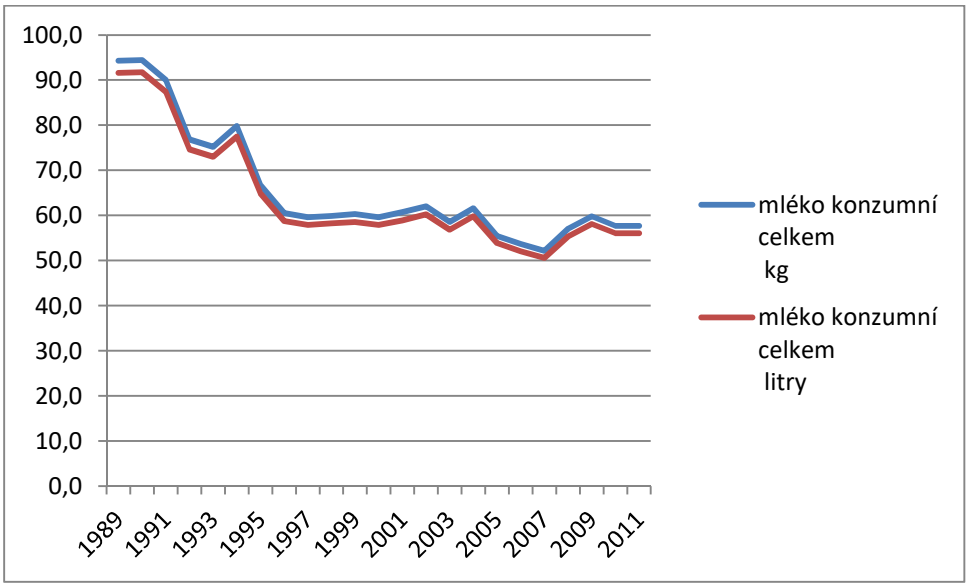

Graf č. 55 Spotřeba konzumního mléka od roku 1989 do roku 2012 v kg/osobu/rok a v l/osobu/rok

zprávě, že jsme soběstační ve spotřebě mléka, když se spotřeba mléka snížila z 92 l/osobu/rok na 56 l/osobu a rok v roce 2012 a 30% mladé populace trpí nedostatkem vápníku. Důležité informace z hlediska správné výživy jsou, že se zvýšila spotřeba luštěnin, zeleniny a ovoce. Snížila se spotřeba chleba a byla nahrazena spotřebou bílého pečiva. Spotřeba cukru se za uplynulé období téměř nezměnila, ale spotřeba včelího medu se zdvojnásobila.

3.5. Koncepce českého zemědělství a venkova

Koncepce českého zemědělství bude sledovat hlavní cíl pro příští období a tím **je zabezpečit dostatek kvalitních a cenově dostupných potravin pro obyvatelstvo České republiky**. **Dostatek a kvalita musí být odrazem potřeb správné výživy jednotlivých kategorií obyvatelstva**, jejichž nároky na složení stravy jsou rozdílné.

Tato koncepce musí zároveň **zabezpečit trvale udržitelný rozvoj zemědělství a venkova na území ČR a údržbu krajiny**, ve které žijeme. Nedílnou součástí této koncepce je **zajištění generační obměny, zastavit ubývání zemědělské půdy a udržení dostatečného množství vody v půdě, zadržení vody v krajině a jejího šetrného využití a udržení kvality**.

Koncepce rozvoje venkova musí reflektovat potřeby venkovského obyvatelstva na zajištění infrastruktury, dostupnosti zdravotnictví, školství, dobrou dopravní obslužnost. Není možné investovat prostředky do otevírání obecních škol, aby se záhy zjistilo, že není možné zajistit ani kvalitu výuky, ani provoz těchto škol.

Koncepce musí zajistit v rámci rozvoje venkova **vyšší atraktivitu zemědělství pro mladou generaci, musí vytvářet podmínky pro udržení mladé generace na venkově**. Tím je i lepší odměňování práce v zemědělství a lepší pracovní podmínky, zejména v živočišné výrobě.

3.6. Strategie českého zemědělství na nejbližší období

K dosažení cílů uvedených v této práci, kromě již výše zmíněných, je v prvé řadě nutné soustředit se na **zabezpečení odbytu produkce a to doma i v zahraničí** a vytvářet pro odbyt potřebné podmínky, včetně vytvoření vlastního českého odbytového řetězce a vrátit český trh Čechům.

V návaznosti na zabezpečený odbyt bude důležitým strategickým úkolem posilování výroby, která zabezpečí kvantitu i kvalitu potravin a surovin pro výrobu potravin a krmiv. Posilování výroby na úrovni členských států EU by mělo vést k **dosažení soběstačnosti v základních potravinách a surovinách pro jejich výrobu v rámci celé Evropské unie.**

Postupné zvýšení množství chovaných zvířat na úroveň 1 VDJ/ha v České republice umožní **zvýšit energetický potenciál krajiny a tím další navýšení zemědělské produkce při současném zabezpečení dostatku organické hmoty na obnovu humusu v půdě.** Při vyváženém správném hnojení a vápnění, dodržování podmínek Cross – compliance PPH a (DZES), zvýšíme úroveň úrodnosti půdy a zároveň **omezíme vliv stresových situací klimatických změn na zemědělství**.

Vytváření vertikálních struktur od prvovýroby po vidličku a aktivní účast zemědělců v těchto strukturách je jednou z významných šancí zemědělců na posilování správného rozdělování a účasti zemědělců na podílu na zisku.

Další významnou šancí je sdružování zemědělců do odbytových organizací pro zajištění lepší vyjednávací pozice při prodeji své produkce, jejich následné slučování v silnou obchodní organizaci prvovýrobců.

Sdružování prvovýrobců a propojení se skladováním a zpracovatelskými podniky je prvním krokem k **vytvoření domácího obchodního řetězce**, který bude nabízet hlavně produkty českého zemědělství a českého potravinářského průmyslu doma i v zahraničí.

Těmito opatřeními dosáhneme **lepší možnosti odměňování zemědělců** a zatraktivníme zemědělství mladým lidem. V návaznosti na to, **zajistíme generační obměnu v zemědělství**.

Propojení požadavků praxe na způsob a obsah vzdělávání a provozní praxe studentů umožní další rozvoj venkova a omlazení venkovského prostoru. Zároveň nebude školství vytvářet armádu nezaměstnaných mladých lidí po absolvování studia. Nedílnou součástí studie je nezbytná provozní praxe, podmínky pro specifické požadavky na zemědělské odborníky.

Dalším strategickým opatřením mimo rezort zemědělství je **stabilita ekonomiky a dlouhodobá zaměstnanost vytvářená aktivní politikou zaměstnanosti a to i v rezortu zemědělství**.

Paradoxem dnešní doby je využívání moderní techniky, současných technologií, vysoká produktivita práce a její efektivita. Proto je překvapující, že musíme pracovat více a déle a z výsledků této práce máme méně. Je to způsobeno tím, že někdo třetí odčerpává tyto vytvořené hodnoty, ať už je to stát formou vysokého zdanění, ať už je to inflace nebo přímo skupiny, které vykrádají tento stát. Je zarážející, když víme, že zahraniční společnosti v České republice vyvedou z ČR minimálně 400 mld. Kč ročně, místo aby je zde reinvestovali, že to připustíme.

4. Seznam zkratek

ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
EU	EU 25 Evropská unie od 1. 5. 2004, EU 27 Evropská unie od 1. 1. 2007 (vč. Rumunska a Bulharska), EU 28 včetně Chorvatska od 1. 7. 2013
€ euro, EUR	společná měna Evropské měnové unie (platnost od 1. 1. 1999)
Eurostat	Evropské statistické centrum
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství Organizace spojených národů
GAEC	Správná zemědělská praxe
MZe	Ministerstvo zemědělství ČR
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
Natura 2000	Evropská ekologická síť chráněných území
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond (Platební agentura MZe)
SZP	Společná zemědělská politika
VDJ	Velká dobytčí jednotka (chované zvíře o živé váze 500kg/ks)

5. Literatura

1. www.wikipedia.cz
2. *https://ec.europa.eu/agriculture/cap-overview_cs*
3. Dokument GŘ AGRI: Mezinárodní aspekty zemědělské politiky, údaje jsou průměrem za období let 2013–2017.
4. Zemědělství 2016 Mze ČR, Praha 2017
5. ČSU statistická ročenka ČR
6. Zpráva o stavu zemědělství ČR 2005,2008,2010,2011,2012,2015 MZe
7. www.eurostat.eu
8. Tržní informační systém České republiky, SZIF ČR
9. ŠEBÁNEK, J., et al *Fyziologie rostlin*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1983.